

Aantekeningen van een student

Auteur: Maesen Flor

Promotor: Johan Teirlinck

Academiejaar 2021-2022

Educatieve Master Beeldende Kunsten

LUCA School of Arts

Aantekeningen van een student.

Gericht aan een onmetelijke zus.

I

Beste lezer, liefste zus,

“Ik leer zien. Ik weet niet, waar het aan ligt, alles dringt dieper in mij door en houdt niet op bij de plaats, waar het anders altijd een eind vond. Ik heb een innerlijk, waar ik niets van wist. Alles gaat daar nu heen. Ik weet niet, wat daar nu gebeurt.

Zei ik het al? Ik leer zien. Ja, ik begin. Het gaat nog slecht. Maar ik wil mijn tijd goed gebruiken.”

(Rilke, 1910)

Beste lezer,

Tot u schrijft een medemens. De planeet waar ik leef is ongeveer 4,5 miljard jaar geleden ontstaan. Ze wordt Aarde genoemd. Twee miljoen jaar geleden zijn mijn eerste soortgenoten vermoedelijk tot ontwikkeling gekomen. Het is het jaar 2021 volgens onze huidige jaartelling. Het jaar nul valt samen met de geboorte van Jezus, een mythische figuur die door velen als 'de zoon van God' beschouwd wordt. Dit is de enige telling waar de meeste mensen momenteel vertrouwd mee zijn en bijna alle aardbewoners volgen momenteel deze tijdsstructuur. Onze planeet cirkelt rond de Zon. Afhankelijk van onze positie ten opzichte van deze Zon, is het licht of donker. Eén cyclus, waarbij de aarde eenmaal rondom de zon draait noemt men een dag. Op de meeste plaatsen wordt een dag dus gekenmerkt door een afwisseling tussen licht en duisternis. De tijdsspanne van 365 zulke omcirkelingen noemen we een jaar. De zon is een levende entiteit die een enorme hitte uitstraalt. We noemen haar een ster. Een ster bevat zoveel energie dat alle leven op aarde ontstaan is door de voedende kracht van diens nabijheid. De tijdspanne tussen de geboorte en het sterven van een mens, noemen we de leeftijd. Op die manier weten andere mensen hoelang de ander reeds fysiek bestaat of bestaan heeft. Hoewel de leeftijd geen exact meetinstrument is om iets te weten te komen over een mens, treden er op bepaalde momenten gelijkaardige veranderingen op bij de meeste mensen, die overigens ook nog

eens erg variabel zijn naargelang de omstandigheden waarin iemand leeft.

Op het moment dat ik u aanschrijf, heb ik reeds 26 zulke levensjaren mogen ervaren.

Ik kan dit tijdsmoment niet anders omschrijven dan een kantelpunt.

In deze bundeling van woorden zal ik u beschrijven welke gedachten, ontmoetingen, dromen en belevissen deze kanteling gekleurd hebben. Ik nodig u uit om met een open geest mee te wandelen, en daarbij voor even het eigen wereldbeeld niet te laten domineren, maar erop te vertrouwen dat ik een mens ben zoals jij, die er enkel en alleen op uit is de waarheid te bevatten en deze door zijn leven en werk uit te dragen.

Vergeten zorgen vergeten dromen vergeten eten vergeten leven wanneer er een zondaar doodgeverfd en verslagen zal zijn gaan we genieten versmelten met de rauwe grijze aarde die surreëel is als het zwarte van het nachtelijke deken vergeten verloren gezien de vogel oogcontact recht in de pupil benadert als een kat poten raken de grond wichelend als een sprinkhaan dieren bezitten de overige waarheid die onomkeerbaar is ik zou altijd moeten teruggrijpen naar het dier zoals de gigantische wespen waar mijn vader me op wees die langzaam stierven in de koude decemberwind omdat een verdomde mol hun nest getorpedeerd had in zijn blinde tunnelmanie laat mij een mol zijn waarom schrijf ik niet vaker automatisch het doet zo'n deugd o laurence red mij van de eeuwigheid betrek mijn voeten tot de aarde die nooit aarzelt nooit vergeet nooit vergeeft terwijl ik wacht op de juiste plaats en het juiste moment om de rechtstreekse godservaring de heilige drievuldigheid te ervaren de mensen praten maar om de stilte die alles verheldert te overstemmen om niet na te moeten denken over de inwendige rommel en vuile poten op de kraakwitte vloer alcoholgel in diens aars laten we ons binnenstebuiten kuisen hoe kan ik in hemelsnaam lessen opstellen voor kinderen in een defect systeem terwijl ik gewoon wil vertellen opzoeken mezelf zijn en honger wil stimuleren of opwekken maar niet voor een reeds vastgelegde maaltijd laat mij vrij zijn barbaren die miljoenen jaren de schoonheid genegeerd hebben en elke kiem van het goddelijke de grond in gestampt hebben het zijn zij die gekruisigd en vernederd moeten worden niet om ze te doden maar om ze te overvallen met de algemene grote loutering vergeten holle ogen ik kijk op ik ben een lijk ik ben dood ik wil leven ik wil creëren ik wil de wereld verbeteren ik wil elk individu accepteren elke cultuur zijn essentie bovenhalen elke mens doen bloeien negationisten van het schone ik zal die drijfveer nooit vergeten een redelijke mens zal ik zijn hemel aard en hel zal ik verbinden zonder hoop te koesteren maar gretig smullend van elke dag en elke dageraad die ik mag meemaken de normen mogen de pot op ze bestaan toch alleen maar in mijn hoofd

Automatic writing, 29.12.2021

III

Beste lezer, liefste zus,

Ik tast de omtrek af.

Het is een persoonlijke zoektocht.

Wat maakt de mens tot mens, de kunstenaar tot kunstenaar en de leraar tot leraar? En hoe kunnen zij verenigd worden in hun indringendste vorm?

Ik tast de omtrek af.

Als men blijft zoeken, blijft vragen en geen genoegen neemt met de vormen en symptomen die de eigen cultuur uitdraagt; waar komt men dan uit?

Ik tast de omtrek af.

Hoe kan een maalstroom zich naar een tekst vertalen terwijl ze nog volop aangroeit in kracht en afmetingen?

Ik tast de omtrek af.

Ik geraak niet verder dan het schrijven van een inleiding.

Ik tast de omtrek af en vat het schrijven aan: “Het Evangelie volgens Flor Veronica Maesen – Het globale bewustzijn en kunst: Toen, nu en in Het Absolute.”

‘Evangelie’ betekent onder meer ‘de goede boodschap’. Het is een term die duidt op een interpretatie of ordening van de verschillende aspecten van het menselijke bestaan.

Het doel is om tot een document te komen dat werktuigen bevat, om als hedendaagse mens-kunstenaar de eigen positie in de wereld te begrijpen. Dit inzicht, dit wéten van wat was, is en kan zijn, is nodig om de weg voorwaarts aan te vangen.

Het Evangelie volgens Flor Maesen bestaat uit de neerslag van een uitgebreid, ervaringsgericht onderzoek naar het hart van de spirituele ontwikkeling van de mens doorheen de gehele geschiedenis met een focus op de invloeden -en ontwikkeling van het kunstenaarswezen.

Ik wil me een beeld vormen, van wat de rol van de kunstenaar doorheen de hele menselijke geschiedenis geweest is, om inzicht te verkrijgen in wat die die rol vandaag kan zijn.

Of deze queeste, naar de mysteriën, die ontspruiten wanneer men het bodemloze ravijn van het Absurde betreedt, effectief tot een ‘goede boodschap’ zal besluiten is moeilijk te zeggen. De weg is dan ook het enige valabele doel.

Hoewel de muur van onwetendheid altijd eindeloos hoog blijft, en wij eindeloos klein, is er doorheen vele generaties enorm veel informatie vergaard over het leven op aarde. Vooruitgang is enkel mogelijk door op de schouders van al die voorgangers te gaan staan. Ik vermoed dat het daarboven is, stevig geworteld op de rechte ruggen van voorgangers, pro-actief werkend aan een individuele en gezamenlijke toekomst, dat een mensenleven zin krijgt.

Hoewel ik met een gerust hart kan sterven, wil ik heel graag het licht van morgen zien. Ik hou van het leven. Toch zou ik vandaag nog mijn leven

opgeven als de gehele mensheid samen dood zou kunnen gaan, om daarna terug te verrijzen, badend in z'n volste potentieel. Ik heb niets te verliezen en wil alles wat ooit geweest is accepteren. Ik heb een tomeloze ambitie om te ontdekken wat al het leven voortdrijft.

Ik heb geen buitensporig stel hersenen, maar stel me toch tot taak de uitersten verbinden. Ik wil de tools vergaren om een leraar te worden in de ware zin van het woord. Wat dat ook mag betekenen.

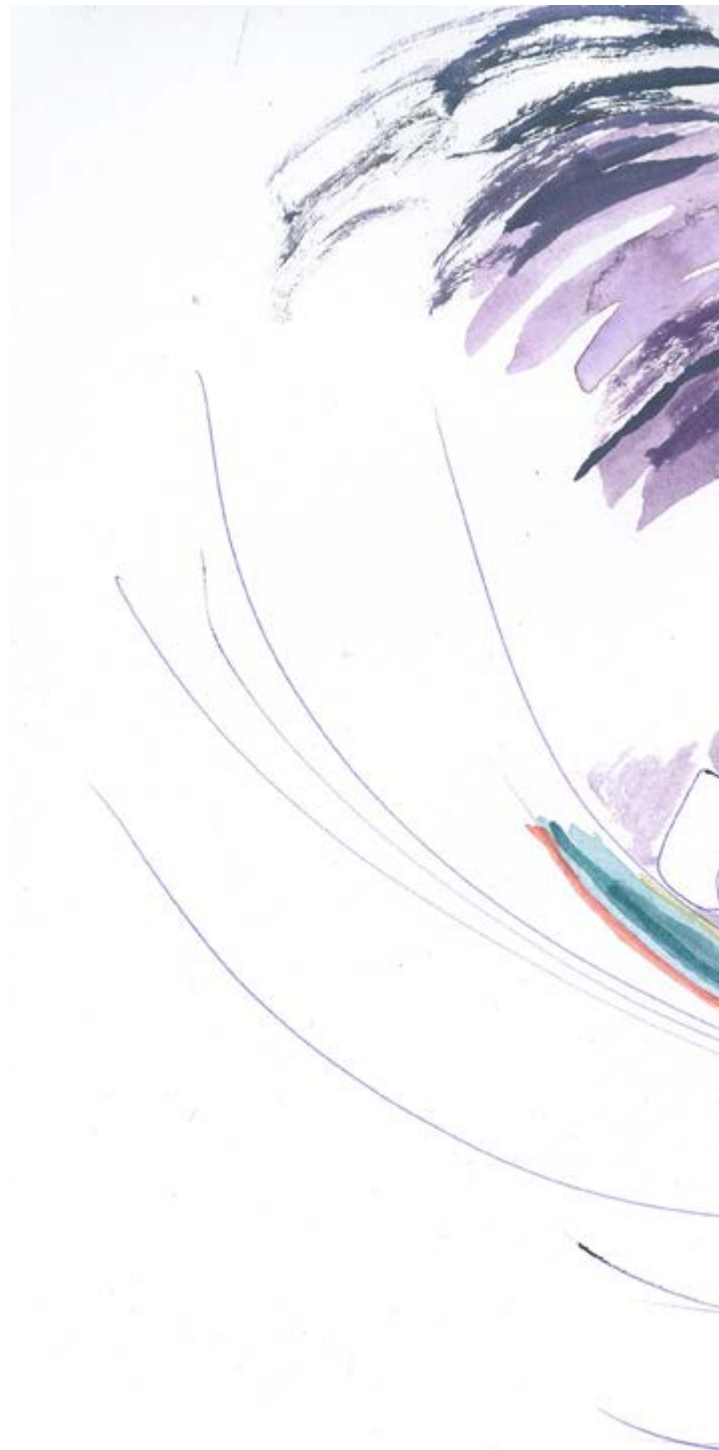
Ik wil nederig zijn.

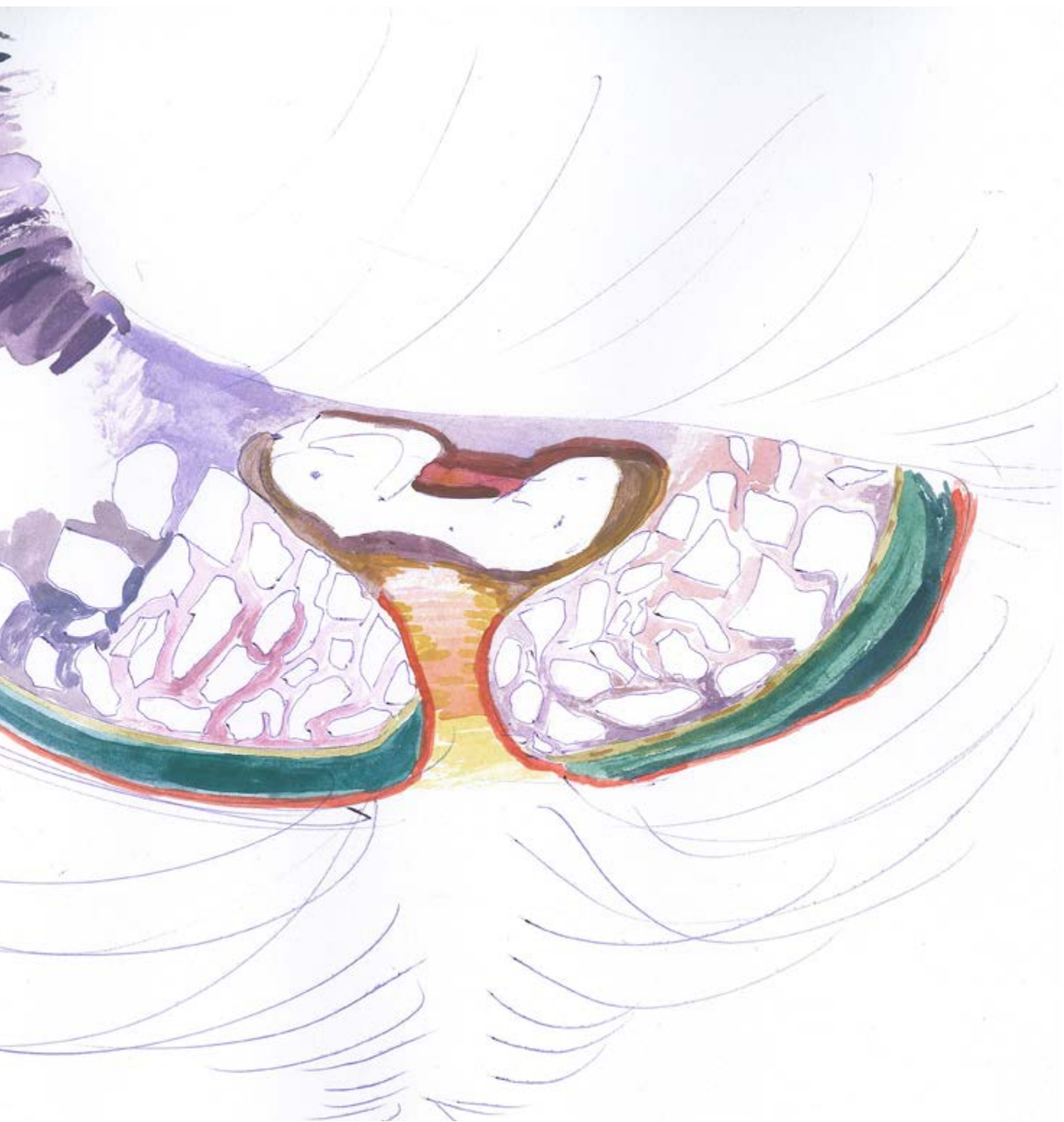
Ik ben bereid de woorden en ervaringen, van mensen uit verschillende tijden en culturen, als waardevolle informatie over de natuur van de wereld te aanvaarden.

Ik wil de verschillende lagen onderscheiden die ons maken tot wat we vandaag zijn. Ik wil geen schim zijn die 'aan een hoog tempo naar steeds mistigere oorden sprint'. (Jung, 1961) Ik wil weten.

Ik wil weten hoe dicht een mens de waarheid kan benaderen.

Ik wil weten wat de omtrek van het bestaan is.

Beste lezer,

Zoals u reeds heeft opgemerkt zijn deze aantekeningen gericht aan een onmetelijke zus.

Net ik die zoek naar ongenaakbaarheid, ik die verlang naar een afstand tot alle dingen, om ze te kunnen observeren en uiteindelijk te aanvaarden, werd overvallen met een complex, ademend cadeau: een oudere zus.

Een geschenk zoals men een pasgeboren kind er als één beschouwt: een levend wezen dat je leven binnendringt en zich nestelt in je dagelijkse beslommeringen en toekomstplannen. Dat, als een ruw brokje edelmetaal, tersluiks in één van de schalen kruipt bij elke afweging die gemaakt zal worden in je leven. Dat onvoorwaardelijke liefde en toewijding vraagt. Dat is wat me werd gegeven toen zij in mij een broer vond.

Toeval wilt dat mijn nieuwe zus danst, zingt, speelt en de liefde bedrijft met woorden, tot ze een nieuw leven gaan leiden. Ik besloot daarom om het geheel aan haar te richten. Elk woord is dus aan haar gericht, alvorens het ook jou wilt dienen.

Zo wordt haar gevoeligheid voor het geschreven woord de maatstaf voor het geheel en dwingen haar begrijpende ogen mij om op een scherpe, gevoelige en eerlijke manier te schrijven.

Ik zal haar aan u voorstellen door onze eerste ontmoeting te beschrijven:

We ontmoetten elkaar aan de Academie voor Schone Kunsten te Antwerpen. De laatste zonnestrallen die deze koude winterdag rijk was, konden enkel opgevangen worden op een stukje gras dat niet betreden mocht worden. Zonder aarzelen namen we even verder een zitbank en nestelden ons in het licht.

Vele dunne laagjes geluk maken een dag bijzonder.

‘Ze lijkt op mij’, dacht ik. Ze schonk thee in minime kopjes en vroeg me wat Joseph Beuys voor mij betekende, uit een vermoeden dat ik, net als haar, hem recent als leraar was beginnen te zien. Om die reden waren we samengebracht door onze minzame beschermgeest.

Ik antwoordde: *“Deze zomer las ik een boekje over Joseph Beuys, geschreven door iemand die zijn wereldbeeld en werk als basis neemt, om uit te leggen wat een goede leraar zoal moet weten en kunnen om degelijke artistieke lessen aan kinderen te geven. Door een speling van het lot maak ik sinds twee jaar kunstzinnige oefeningen met kinderen.*

Het boek ging uitgebreid in op enkele krijtbord-tekeningen zoals ‘Evolution (1974)’ en principes zoals ‘The extended concept of art’ en ‘de warmtekwaliiteit van de wil’. Hoewel het me mateloos intrigeerde, begreep ik de meeste dingen niet.

Hij bezat een elementair weten dat verder ging dan een overtuiging en dat hij energiek aftastte door confrontaties op te zoeken met zowel studenten,

kunstenaars, politici als wetenschappers, maar ook met de materie zelf. Hij streefde voor een kunst die antropologisch was, een kunst die dicht bij de menselijke constitutie bleef.

Ik begon te beseffen dat ik met mijn huidige ingesteldheid zijn gedachtegoed en drijfveer nooit zou komen te begrijpen. Laat staan zelf door een zulk heilig vuur benomen te worden. Ik zag dat als ik nog maar in de buurt wilde komen van een wereldbeeld zoals het zijne, waarin een helder beeld huist van het verleden, de huidige staat, en de mogelijke toekomst van het menselijk wezen, dat ik stappen moest ondernemen.

Ik kon niet blijven schipperen tussen, enerzijds, onwetend zijn en proberen daar vrede mee krijgen - of tenminste doen alsof en daarbij genoeg afleiding zoeken - en anderzijds, de enorme aantrekking van het gapende Mysterie, met al haar antwoorden die niet haastig gevonden willen worden.

Hoewel ik altijd al enorm aangetrokken geweest ben tot die vragen, die geen antwoord lijken te hebben, heb ik lang getwijfeld om werkelijk op zoek te gaan naar wat ik belangrijk acht en heb me verschuilt achter de gangbare manieren van leven die ik zo goed ken. Maar het schijnbaar mateloze verschil tussen mijn middelmatigheid en de eideloosheid van Beuys kon niet zomaar overbrugd worden. De keuze was dan ook gemaakt, zonder dat ik het goed en wel doorhad.

Ik wil een onversaagde leraar zijn zoals hij er één was. Een leraar-kunstenaar die aan elke mens duidelijk kan maken wat kunst is en kan betekenen en die zonder twijfelen alle grenzen laat vervagen die

de kleingeestigen van de kunstwereld steeds weer opwerpen.

Eén die mijn vroegere zelf geprikkeld had om gretig te zijn en oplettend.

Eén die eigenhandig de samenleving kan veranderen, door de artistieke mechanismen tot in de kern te kennen en (aan) te kunnen tonen.

Ik wil een mens zijn die een unieke weg aflegt en daarbij vele anderen op weg helpt.

Stap voor stap ben ik begonnen met het verteren van Beuys en vele anderen. Ik ben dus terug student geworden – voor het leven deze keer – ten einde een waardige leraar te worden. En door mijn eerste studieobject, namelijk de oorsprong van de zekerheid van Beuys, ben ik jou tegengekomen”.

Het gesprek ging verder.

Zodra het voorbij was en ik me richting huis begaf, werd het een droom, van wiens waarachtigheid ik al gauw niet meer zeker was.

Deze ontmoeting werd het begin van een uitwisseling.

Enkele weken na de eerste ontmoeting ontving ik de volgende brief:

[Brief aan Flor Maesen –
Avant-garde of Underground]

Antwerpen, eind oktober 2021

Lieve Flor,

Dank je voor jouw woorden over de laatste tekst die uit de lucht gevallen is.

Ik las jouw reflectie en herkende je als broer.

We delen een verwantschap in onze oriëntatie tot de dingen, in je toenadering tot al wat is. Dit is bron van vreugde voor mij, om op mijn leeftijd verrijkt te worden met een broer.

Iets hiervan wist ik reeds bij de eerste begroeting, of zelfs daarvóór in je onmiddellijke bereidheid elkaar te ontmoeten om te spreken over een man die zich als noodzaak om over na te denken in ons beider levens toont.

—

Voel je vrij, zelfs uitgenodigd om me als een echte broer tegen te spreken en uit m'n kot te lokken. Soms ook de stilte te laten die sprekender is dan elk woord. Soms ook ruziemaken alsof het er werkelijk toe doet en dingen zeggen waarvan we spijt hebben en één seconde later is 't allemaal vergeten want wat er werkelijk toe doet, is niet waarover we twisten maar waarover we beiden dromen. Door luidop te dromen vinden gelijkgestemden elkaar, kunnen

dingen gebeuren waardoor wat komen kan overtreft wat was, waardoor vernieuwing plaatsneemt en de wereld verandert. Mmm? ;)

Je schreef me een droombeeld en je remming deze te delen, want vermeend onrealistisch of ter wille van het genot de droom te koesteren vóór de kristallisatie ervan. Ik voel in wat je schrijft. Het vele dat Beuys mij toont is het belang te kunnen dromen, de belichaming te zijn van een visie die zou kunnen zijn. De droom, het verlangen, bestendigt de wil en verzelfstandigt van veronderstelde beperking.

In het belichamen van wat zijn kan, ligt het belang van een kunstwerk, denk ik, van elke kunstzinnige handeling. In het kunstwerk ontvouwt zich de droom waarop de ogen van eenieder kunnen rusten. Ik las onlangs deze zin van de leraar die onze paden heeft doen kruisen.

‘[Kunst] smokkelt de droom van de individuele vrijheid van generatie tot generatie, wachtend op een gunstig moment om die op andere gebieden te realiseren.’ (Theys)

Ik ben het met Beuys eens dat kunst de wereld kan veranderen. Wat is de wereld? Het is de manier waarop ik naar de dingen kijk. Het denken in het atelier toont me dat het mogelijk is op een andere, mogelijks nieuwe, manier naar de dingen te kijken, te proberen, mogelijks te falen. Zijn visie ontdoet me van aarzeling in het atelier door voorbij het begrijpende denken te kijken. Een denken toe te laten dat omvattender is dan het intellectuele denken.

Vroeger verzuchtten mensen me in m'n oor dat ik

alles vanuit m'n academische brein bekeek. Omgekeerd ervoeren academici me als te zeer buiten de lijnen van hun hermeneutiek kleurend. Ik heb geen thuis. Behalve dan wanneer ik Beuys hoor: resonantie over de diepgang en draagwijdte van sculptuur, dat een atelierpraktijk geworteld is in en geheel samenvallen kan met alles wat we zijn. Kunst als middel om te herkennen en te voltrekken wat hij/zij is: een wezen dat zich niet hoeft te laten beperken tot de noodzakelijkheden van het overleven.

Dit overleven lijkt mij het onontkoombare uitgangspunt – elk zijn omvat deze drang die zich buiten een wilsbesluit bevindt –, maar dit hoeft niet te betekenen dat wat we zijn hiertoe beperkt wordt. De levens van sommige mensen – zoals hij, maar zeker ook vele anderen en niet in het minst m'n medestudenten en jij – hun denkbeelden en hun handelingen tonen mij dat er marge is in hoe we doen wat we doen.

—

Door hierover met jou te schrijven, denk ik aan wat een toevallige medereiziger me toevertrouwde tijdens m'n eeuwige gependel per trein. Hij vertelde me over een periode in zijn leven waarin alles uiteengerafeld en verbrokkeld leek en waar hij op meest intieme manier – in de beslotenheid van zijn lichaam – geconfronteerd werd met een voorheen nooit ervaren beperking van zijn autonomie. Hoewel hij de diepste slaap sliep werd hij wakker in een lichaam waarin elke vezel verroest leek. Hoe daadkrachtiger hij zich verzette, hoe onmachtiger hij werd. Op een avond in de donkerste winter met een maan zeldzaam nabij bood hij geen weerstand meer aan hoe de situatie was, ontkende niet langer de

zinloosheid 't wrak voort te slepen dat hij geworden was. Op dat punt gekomen, trof hij geen wanhoop maar een vorm van overgave aan. In onvermogen een preciezer woord te bedenken om overdraagbaar te maken waarover hij 't had, beschreef hij 't mij als de grootste zekerheid in hem, onveranderlijk en onvervreemdbaar hoe groot de ellende ook was en op een bepaalde manier steeds is of steeds opnieuw zou kunnen worden.

Wat ik je wil zeggen: los van omstandigheden en los van het al dan niet opgeven of aangaan van iets – ieder mens beschikt over een gave, een vonkenspattende pupil, houd deze dicht bij ieder wezen rondom je hier of in Noorwegen en ik weet dat je een warmte in hen oproept waarvan weinigen het bestaan afweten.

—

Ik hoorde mensen spreken over een besef van machteloosheid ten aanzien van een status quo die ze anders zouden willen zien en ik dacht aan enkele passages in de Bhagavad Gita. Ken je het lied? 't Is deel van een van de oudste geschriften van de mensheid en vormt een dialoog tussen Arjuna – de door dilemma vertwijfelde mens – en zijn godswezen. Ik heb bepaalde passages 1000 keer gelezen en iets blijft ongrijpbaar om nu rechtstreeks te kunnen citeren.

—

Zonder verdere omwegen wil ik graag schrijven jouw uitnodiging voor een gezamenlijk toekomstig laten gebeuren van harte aan te gaan. In jouw woorden:

Een beweging, met als vitale basis en kracht, Beuys. Beuys bestudeerd, geïnterpreteerd, geïnternaliseerd en verslonden. Beuys ritueel begraven, want wij leven vandaag. Een beweging, die geen keurslijf is, maar een levendige communicatie, een liefdevolle samenwerking, een bemoedigende duw in de rug om onze meest radicale zelf te kunnen zijn, in een constante wisselwerking met de wereld rondom ons. Een beweging, die alle debat nuanceert, en die droombeelden, archetypen en oerreligie terugbrengt naar de publieke wereld en tegelijkertijd onze burens duidelijk maakt waarom er kerken staan in elk dorp.

Uit deze beweging ontstaan er internationale samenwerkingen, een volk dat zijn eigenwaarde terugvindt wanneer het accepteert uit kunstenaars te bestaan maar ook kleine creaties en bedenkingen, en waar nodig, (lange) periodes van eenzaamheid en rondzwervingen, voor de individuen waar de beweging uit bestaat. De beweging start met een fantastische locatie aan de rand van grootstad. Een gebouw dat als bij wonder gratis verkregen wordt en deze nieuwe start kan faciliteren zonder al te hoge economische druk. In dit gebouw worden er acties en objecten gemaakt, conferenties uitgezonden, denkers en dromers van uit heel de wereld uitgenodigd, experimenten uitgevoerd en komen vele culturen en (spirituele) strekkingen samen. Deze beweging vormt de hoeksteen van de transitie naar een zonnestaat.

Avant-gardistisch-zonder-iets-te-verwerpen en bovengronds vanuit de zonnestaat liefs,

Laurence

Waarde lezer,

“ Het is belachelijk. Ik zit hier en ben niets. En toch, dit niets begint te denken en denkt de volgende gedachte:

Is het mogelijk, denkt het, dat men nog niets werkelijk, niets van enig gewicht heeft gezien, onderkend en gezegd? Is het mogelijk, dat men duizenden jaren de tijd heeft gehad om te kijken, na te denken en aantekeningen te maken, en dat men die duizenden jaren voorbij heeft laten gaan als een pauze op school, waarin men zijn boterham eet en een appel?

Ja, het is mogelijk.

Is het mogelijk, dat men ondanks uitvindingen en vorderingen, ondanks cultuur, religie en wijsbegeerte aan de oppervlakte van het leven is blijven steken? Is het mogelijk, dat men zelfs deze oppervlakte, die dan tenminste nog iets geweest zou zijn, met een ongelofelijk vervelende stof heeft overtrokken, zodat ze er nu uit ziet als de salonmeubels in de zomervakantie?

Ja, het is mogelijk.

Is het mogelijk, dat de hele wereldgeschiedenis verkeerd is begrepen? Is het mogelijk, dat het verleden fout is, omdat altijd zijn massa's ter sprake zijn gebracht, net alsof men over een samenscholing

van veel mensen vertelde in plaats van melding te maken van de eenling, waar ze omheen stonden omdat hij vreemd was en stierf?

Ja, het is mogelijk.

Is het mogelijk, dat men geloofde te moeten inhalen, wat er gebeurd is voor men werd geboren? Is het mogelijk dat men iedere enkeling er aan moest herinneren, dat hij immers uit alle eerdere mensen was voortgekomen, dat hij het dus wist en zich niets moest laten wijsmaken door de anderen, die andere dingen wisten?

Ja, het is mogelijk.

Is het mogelijk, dat al deze mensen een verleden, dat nooit heeft bestaan, heel precies kennen? Is het mogelijk, dat alle werkelijkheden voor hen niets betekenen; dat hun leven afloopt, los van alles, als een klok in een lege kamer?

Ja het is mogelijk.

Is het mogelijk, dat men niets afweet van de meisjes, die toch leven? Is het mogelijk, dat men 'de vrouwen' zegt, 'de kinderen', 'de jongens' en niet vermoedt (alle ontwikkeling ten spijt niet vermoedt), dat deze woorden al lang geen meervoud meer hebben, maar alleen ontelbare enkelvoud?

Ja, het is mogelijk.

Is het mogelijk, dat er mensen zijn die 'God' zeggen en denken, dat dat iets gemeenschappelijks zou zijn? Is het mogelijk te geloven, dat men een God zou kunnen hebben zonder hem te gebruiken?

Ja, het is mogelijk.

Maar als dit allemaal mogelijk is, ook maar een schijn van mogelijkheid heeft, - dan moet er in ieder geval iets gebeuren. De eerste de beste, hij, die deze verontrustende gedachte heeft gehad, moet beginnen iets van het verzuimde te doen; al is het ook zomaar iemand, geenszins de meest geschikte: er is nu eenmaal niemand anders. Deze jonge, onbelangrijke kerel zal moeten zitten gaan schrijven, dag en nacht: ja hij zal moeten schrijven, daar zal het op uitdraaien.” (Rilke, 1910)

Want zo kan het niet verder. Zo kan ik niet verder. Er klopt iets niet.

Als men objectief bekijkt tot wat de gemiddelde mens fysiek en geestelijk in staat is, hoe men ideeën en fantasieën kan doorgeven aan elkaar, hoe men kan voelen, meevoelen, appreciëren en beleven, hoe men dromen en fantasieën kan integreren in het fysieke leven, ... en dit alles plaatst tegenover de manier waarop wij (samen)leven, dan klopt er iets niet.

Als men met een empathische blik kijkt naar verschillende culturele levensvormen kijkt, als geleefde realiteiten die betrekking hebben tot dezelfde wereld als diegene waar wij toe behoren, en nauwkeurig bestudeert wat er gebeurt in hun rituelen en hoe die mensen zich verhouden tot de standen van de sterren en het verloop van de seizoenen, dan klopt er iets niet.

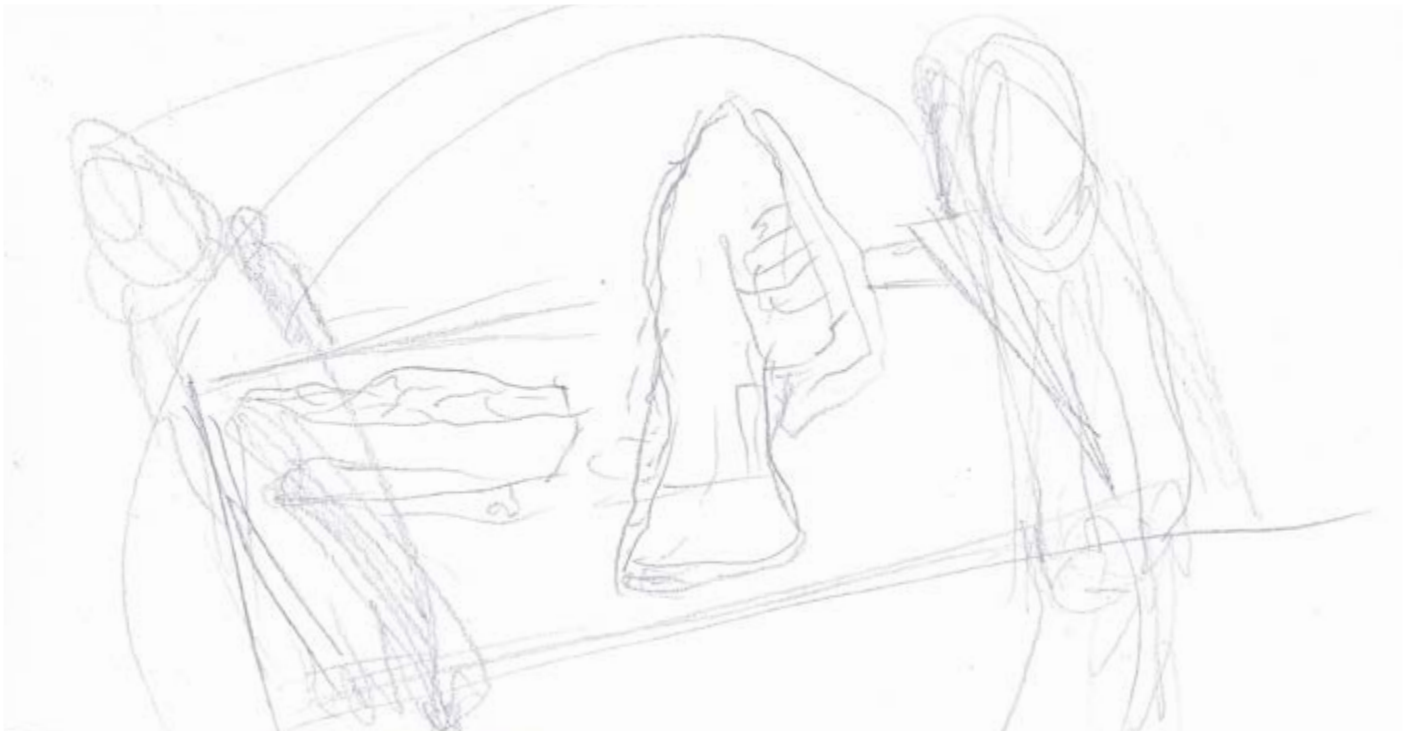
Er zijn een aantal zaken die men moet willen overwegen om mij te vergezellen in mijn zoektocht.

Deze stellingen of mogelijkheden zijn niet evident en zou ik zelf enkele jaren geleden niet aanvaard hebben. Ik vermeld ze dan ook expliciet, zodat u ze ‘in het achterhoofd’ kan houden. Als ze niet stroken met uw wereldbeeld, gebruik ze dan om de rest van de teksten als fictie te beschouwen, waarbinnen dit de geldende regels zijn.

Om verder te lezen moet men de mogelijkheid overwegen dat:

- Een mens kennis en kunde bezit, zowel op het fysieke als op het geestelijke niveau, die voortvloeien uit de lange ontwikkeling die ons gevormd heeft tot het wezen dat we vandaag zijn, en dus niet rechtstreeks in het eigen leven verworven is.
- Religie & het godswezen essentieel zijn voor een zinvol menselijk leven en altijd deel uitgemaakt hebben van iedere maatschappijvorm die er ooit is geweest.
- Mythes, verhalen, symbolen en zogenaamde bovennatuurlijke gebeurtenissen geleefde realiteiten kunnen zijn.
- Dromen, intuïtie en fantasie een heel belangrijk aspect zijn van het mens-zijn en niet slechts verwaarloosbare neven-aspecten van het levend bestaan, of enkel bebehorend tot de wereld van kinderen, gekken en kunstenaars.

“... he is evoking after many others those waterless deserts where thought reaches its confines. After many others, yes indeed, but how eager they were to get out of them! ... The real effort is to stay there, rather, in so far as that is possible, and to examine closely the odd vegetation of those distant regions. Tenacity and acumen are privileged spectators of this inhuman show in which absurdity, hope, and death carry on their dialogue.” (Camus, 1942)

- Velen onder jullie tot op de dag van vandaag heel veel zaken door een bril van ironie hebben bekeken en beleefd. Een bril die het begrijpen van belangrijke zaken en een werkelijke uitwisseling onmogelijk maakt. Een bril die je zal moeten afzetten om iets met deze tekst aan te kunnen vangen.

- De meeste kunstvormen en opvattingen over kunst die we kennen, slechts een deelfacet zijn van wat een artistiek leven en artistieke creatie kan inhouden. Dit niet uit onwil van de betrokkenen, maar omdat hun wereldbeeld simpelweg enkel dat deelfacet inhoudt.

- Kunstwerken en de oeuvres waar ze toe behoren geen losstaande bubbels zijn. Ze zijn allemaal een deelfacet van – ze vertellen allemaal, vanuit een unieke positie, iets over mens-zijn en de wereld.

- Er een mogelijkheid is tot ‘verstaan’ van de taal die kunst is, indien men in de eerste plaats beter komt te verstaan wat de mens is, waar die vandaan komt en wat diens mogelijkheden zijn.

- Hoewel mens-zijn een bruikbaar begrip is, is menswording mogelijk een nog belangrijker begrip. De lezer moet durven overwegen dat elke mens een groeiproces doorgaat waarbij men verschillende malen een cirkel van wedergeboorte doorleeft. Menswording is dus geen lineair proces, maar neemt de vorm aan van een cirkelende spiraal die zich steeds verder uitweidt rondom het middelpunt. In dit proces moet men verschillende dualiteiten zien te verenigen, die optreden zodra een kind zelfbewust wordt.

- De leraar, in de vrije, niet-institutionele zin van

het woord, zijn hoofdtaak is om leerlingen te begeleiden op dit pad van menswording en in het vinden van balans, precisie en doorzettingsvermogen.

- De enige valabele collectieve toekomst, er een is waarin elk individu bijdraagt tot het geheel, vanuit zijn hoogst individuele, vrije, ontwikkelde zelf.

- De gehele maatschappij en diens werking dit vrij-maken als hoofddoel zou moeten installeren omdat enkel mensen die hun eigen aard en natuur kennen, constructief samen kunnen werken en niet vatbaar zijn voor ideologieën.

- Er een mogelijkheid is tot kennis van het eigen wezen en diens relatie tot -en participatie in het geheel van de dingen.

Beste lezer, waarde zus,

Ik schuifel dichterbij de rafelige rand van het ravijn, waar elke zoekende mens zonder duidelijke culturele identiteit, religie of godsbeeld uitzicht op heeft, maar slechts weinigen in durven loeren.

Ik wil een aanloop nemen en mijn hele zijn met volle kracht over die rand werpen. Ik wil me tot taak stellen elke kier, plant en geur die dit ravijn rijk is te bestuderen.

Een zoektocht begint altijd met een intentie, een ideaalbeeld, een vermoeden. Ik vermoed dat er zich een eindeloos mysterie bevindt in dit ravijn en dat de manier waarop de mens, spiritualiteit en de kunst geëvolueerd zijn zeer nauw verwant is met onze verhouding tot dit mysterie.

Wanneer men zich wendt tot het mysterie, haar de hand reikt, of de gevoelswereld achter haar indringende blik probeert te ontrafelen, kan ze zowel ervaren worden als een bodemloos ravijn, van afschrikwekkende diepte en kilte, of als een warme luchtkolom die zich zachtjes onder welwillend uitgestrekte vleugels nestelt.

Het mysterie is wat Albert Camus beschrijft als 'een waterloze woestijn', die zich ontplooit wanneer het denken zijn grenzen overschrijdt en waarin zich allerlei vreemdsoortige vegetatie toont aan de moedige of wanhopige zielen die daar treden.

Het mysterie is wat opdoemt, als een drukkende nevel, wanneer men onverhoeds, ergens op de levensweg, geconfronteerd wordt met de ervaring een molecule in een kolkende maalstroom te zijn. Het mysterie openbaart zich, bijna, door de beelden van Berlinde de Bruyckere te ontmoeten:

“Wanneer men de zaal met rechtopstaande gesluisde figuren betreedt, word je gedwongen om tijd te nemen, om in relatie te treden met deze verstilde vermengingen van mens en dier. Hoewel de figuren blind zijn, treden ze op de tippen van hun tenen binnen in een wereld waar de dood, het dierlijke en het oneindige tastbare entiteiten worden.

De toeschouwer verstijft en wordt voor even meegezogen, op een manier die in onze maatschappij slechts weinig institutioneel beleefd kan worden.

Moest de opstelling van haar werken iets minder beantwoorden aan wat verwacht wordt van een tentoonstelling, waardoor ze steeds opnieuw zeggen: ik ben ‘slechts’ een kunstwerk, en men gezocht had naar een plaatsing waarbij de werken voor zichzelf konden spreken, zou zich een waarlijk religieuze ervaring openbaren, waarbij het thematische overstegen zou worden en het hele instituut vergeten.”
(Maesen, 2021)

Het mysterie schuilt in het bestaan van het fantasierende, betekenisgevende wezen.

Het mysterie toont zich, in het feit dat het een wezen voortbrengt dat het mysterie kan beleven, voelen en beschouwen.

Brengt het leven een vanzelfsprekende zin met zich mee? Het geven van betekenis?

Ontvanger zijn van de staat -en evolutie van de dingen?

Toeschouwer zijn van de realisatie van het onmogelijke?

Een spiegelbeeld vormen voor de uitdijende intelligentie die de kosmos is?

Waarde lezer, liefste zus,

Er groeit een boom in mijn hoofd. Hij stut mij van binnenuit. Zijn wortels bereiken elke cel van mijn lichaam en penetreren, doorheen mijn voetzolen, een ver verleden. Zijn onbuigzame takken dragen mijn karakter en lijken voorbij tijd en ruimte te klimmen.

Onbevreesd en ongehaast kruis ik het begin van de boomgrens. Het woud is in zijn geheel diep rood gekleurd, tot de kleinste mossaartjes toe. De zon wisselt af tussen bedwelmen, zich nestelen en vrijen met de bomen, terwijl ik dieper treed. Het is slechts de derde keer dat ik deze weg bewandel, maar ik weet de weg blindelings te vinden. Eenmaal aangekomen bij de heuvel – een glooiing in het landschap, te midden van een open ruimte in het bos – aarzel ik geen seconde. Ik wandel de opening, die zich uitnodigend gevormd heeft in het midden van de heuvel, binnen.

Daar bevindt zich het begin van een manshoge, schaars verlichte tunnel. Stukken gloeiend gesteente vertonen zich her en der in de rotswand en verzachten de duisternis. Ze zien er uit als uitstulpende aders en zijn zowel kleurloos, groenig, rozig als zachtblauw. Lang kan ik niet gefascineerd blijven staan om hen te strelen en te genieten van hun betoverende schijnsel; ik ben op weg en kan er niet aan ontsnappen dat nieuwsgierigheid en ongeduld mij voortdrijven. De tunnel komt uit op een gro-

te open ruimte die bovenaan een opening bevat, waardoor het licht van de buitenwereld binnenvalt. Er stroomt een laag en breed beekje door de ruimte, afkomstig van een klaterende waterval. Zacht ruist het water langs mijn enkels. Het onverwacht energieke karakter ervan bevestigt mijn vermoeden dat er iets veranderd is. Ik geniet even van de warme stroom, knuffel het aapje, dat zoals altijd postgevat zit in het struikgewas naast het water en vervolg mijn weg richting de kleine waterval.

Nauwkeurig schuifel ik achter het watergordijn en betreed de achterliggende doorgang. Deze heeft, in tegenstelling tot de eerste, een uitgesproken rechtlijnige vorm, waarbij basalten pilaren de monumentale zijwanden vormen. Het is duister maar ik behoef geen licht. De tunnel komt ten einde. Het schouwspel dat zich ontvouwt voor mijn ogen, bij het verlaten van de tunnel, ken ik ondertussen goed. Toch overvalt en overweldigt het me telkens weer.

Slechts enkele meters voor mij krijgt de gigantische tempel, detail per detail, terug vorm. De tempel bestaat in mij, is deel van mij. Hier gedraagt tijd zich op een andere manier en leven er processen op een geheel eigen ritme.

Ingewerkt in de massieve voorgevel, met zijn kolosale pilaren, bevindt zich een zilveren sculptuur van een tweekoppige arend. Op het dak van de tempel is iets gaande. Er is iets onverwachts gebeurd. Te snel? Ik betreed de trappen die naar de gaanderij leiden en ga naar binnen. De eerste zaal is zoals steeds verlaten en doet denken aan het interieur van een grote gotische kathedraal.

De enige kleurrijke elementen in dit rijk van

grijstinten zijn de pilaren, die in twee evenwijdige rijen van de tempeldeur tot de ingang van de volgende ruimte lopen. Ze zijn bekleed met een lappenwerk van beschilderde doeken die roosachtige en gelige taferelen van ontvelde dieren bevatten.

De ruimte die daarop volgt, is de bibliotheek. Overal staan boeken, verspreid over verschillende etages en werken mensen gestaag aan het sorteren en klasseren van informatie. Ik neem lukraak een boek uit een kast. Het is doorzichtig. Wanneer ik het openla verschijnen er letters op een onzichtbare pagina, in een drabbig rood schrift. De woorden lezen: “Vrede komt voor hen die vrede in zich dragen.”

Ik zet het boek terug en ga aan de tafel in het midden van de ruimte zitten waar Laurence zoals steeds aan het werk is. Met haar gasvormige bol kan zij het verleden en het heden raadplegen. De verkregen informatie verwerkt ze in ellenlange teksten en vermaakt ze zo tot wijsheid. Ik geef haar een kus en vraag hoe het gaat. “Goed,” zegt ze, “Alles zit reeds in zichzelf besloten”.

Ik vervolg mijn weg. Aan de linkerkant van de zaal beklim ik achtereenvolgens twee ladders. Ik kom aan op de tweede verdieping en wandel naar de doorgang in de muur, tussen twee kasten in, waarachter een groezelig gangetje begint. Ik stop bij de derde deur aan de rechterkant. Achter deze deur bevindt zich mijn ruimte. Hier moet ik zijn. Voordat ik binnenga, adem ik diep in.

Hetgeen ik van buitenaf reeds deels waargenomen had, openbaart zich nu in al zijn glorie: het zaadje dat ik enkele weken geleden geplant had en dat ik vorige week nog bezocht had als klein boompje, is

een grote boom geworden. Onder het alziende oog van de-vrouw-in-gewaad, een standbeeld met uitgestrekte arm en gevende hand, heeft de boom zich een weg gebaad doorheen het plafond.

Nog steeds smetteloos blank, zoniet bijna wit, en omgeven door een zachte, paarsige, nauwelijks waarneembare nevel, ontvouwt zich een prachtig schouwspel. Als ik de stam aanraak voel ik een zacht kloppen. De boom is verworteld met de tempel en diens inhoud, maar ook met de aarde waarop de tempel staat, het weefsel dat die aarde creëert, het levende lichaam waarbinnen dit plaatsvindt en de kracht die dit lichaam voortdrijft. In de stam van de boom bevindt zich een grote holte waarbinnen een blauwige kern zweeft. Vanuit die kern ontsnapt er een trilling die door de totaliteit van mijn lichaam rimpelt.

Geholpen door de bladerloze takken van de boom, klim ik naar boven. De boom is slechts enkele meters boven het dak uitgegroeid en zal nog veel groter worden. Het is tegelijk ontstellend, als verheugend, te weten dat de boom nog niet volgroeid is.

Een vogel nadert. Het is een grote roofvogel van wel vier keer mijn grootte. Hij strijkt neer op de rand van het gebouw. Langs de andere zijde duikt een krokodil op met een schouderhoogte zo hoog als de tempelmuren. Hij legt zijn hoofd te rusten op het dak en staart me aan met zijn stokoude reptiel-ogen.

Daarna volgt een muis, een duif, een roodborstje, een leeuw en een Orang-oetang. Deze laatste laat een grote schaduw achter op de plaats waar hij zich

van losgemaakt heeft.

Alle dieren haken zich in elkaar. Energie bouwt op. Ritmisch schreeuwen en grommen vult de lucht. Samen duwen we de zon omhoog, recht uit het centrum van de boom, de tempel, de aarde. De intensiteit is drukkend, het schouwspel schitterend.

*Ik moet gaan om dit op te schrijven. De vogel brengt me door de lucht terug naar de grot. In zachte loop-
pas doorkruis ik de eerste tunnel. Het warme water kan me niet verleiden om langer te blijven. Het aapje krijgt een aai over zijn bolletje, waarna ik verder hol door de tweede tunnel heen. Ik zeg het bos, waar het nu muisstil is en donkerrood kleurt, vaarwel en open mijn ogen.*

“Following from the overriding significance that is attributed to the unconscious, human development was dependent upon paying close attention to it.

If one was unable to hear its aspirations, one would lose vitality. And the same fate beheld a rationalistic age that suppressed it.

It is in our best interest to make the ends of the unconscious ends of our own consciousness ...”

(von Hartmann, 1869)

Waarde lezer,

Hebt u ooit al eens geprobeerd om de limieten van het denken op te zoeken?

Hebt u ooit al eens geprobeerd te begrijpen wat een droom of een fantasiebeeld is?

Ik nam u zonet mee in het verloop van een actieve meditatie. Een activiteit waarbij ik, terwijl ik wakker ben, op reis ga in mijn hoofd. Dit kan op verschillende manieren. In dit geval nam ik voor de derde keer de weg naar mijn innerlijke tempel. Voor het eerst geef ik evenveel waarde en aandacht aan de beelden die zich daar vormen als aan degene die zichtbaar zijn door de ogen. Het blijkt, dat wanneer je de beelden die je in je hoofd creëert als echt aanvaardt, dat het mogelijk is om een plaats opnieuw te bezoeken. Dat zo'n plaats een eigen leven kan gaan leiden wanneer je er niet 'bent'. De boom in mijn hoofd is dus verzonnen én echt. De enige maatstaf binnenin, is de natuur van de componenten waaruit ik besta of toegang toe heb.

Alles wat ik bekijk moet zichzelf vormen en beslissen welk aanschijn het zal hebben. In deze bewustzijnstoestand is zien en maken hetzelfde. Door tijdens de reis elk detail nauwkeurig in me op te nemen, verstevigt deze wereld en breidt tegelijkertijd ook verder uit.

Een andere methode om zo'n reis te maken werd

gebruikt door Carl Jung om de onbewuste wereld te betreden. Deze methode is vrijblijvender en wat men aantreft, verscheidener. Ze gaat als volgt: Eerst beeld je je een plaats in op de begane grond die je goed kent. Je benadert deze plaats en bekijkt ze langdurig. Je beeldt je in dat je iets bij hebt om te graven. Je observeert dit object nauwgezet. Je begint te graven. Je graaft steeds dieper. Na een tijd heb je een diepe tunnel rondom je. Je blijft graven. Je bent attent voor de objecten en vormen die je graafwerken blootleggen. Het kan zijn dat er deuren of zijwegen op je pad komen. Je kan die nemen, maar je blijft graven, tot als de bodem of de uitgang bereikt is. Daar zullen gebeurtenissen plaatsvinden. Wanneer de tijd die je vooropgezet hebt voorbij is, keer je terug naar de oppervlakte.

Later leerde ik dat dit bijna exact dezelfde methode is als een sjamaan gebruikt om 'de oversteek' te maken.

De schilderijtjes die de tekst afwisselen in dit boek, zijn voor het grootste deel naslagwerken van een reis of van een intens moment van verbeelding. Het is het fysieke bewijs dat er niets extern nodig is, buiten een wit blad en iets om het te vullen, om tot creatie te komen. Eerst schets ik heel snel en licht in potlood de kern van het gebeuren. Later breng ik het tafereel tot leven met waterverf. In tegenstelling tot de eerste aanzet, gebeurt dit heel traag en verspreid over vele dagen. Enkel wanneer ik zeker weet dat een onderdeel een bepaald iets nodig heeft, voeg ik dat toe.

Het vertrouwen waarmee ik dit soort reizen onderneem, geeft me het vermoeden dat mijn talenten voor onderzoek en dingen onthouden, in deze

binnenwereld rijkelijker zijn dan in het externe leven. Dit vermoeden wordt verhevigd door de levendige herinneringen aan de dromen die ik sinds enkele maanden noteer en aandachtig deel van mijn leven maak.

*“Dromen die niet begrepen worden,
zijn als brieven die men ongeopend laat.”
(Talmud)*

Waarde lezer,

Heb je ooit eens, gedurende een lange periode, je dromen genoteerd?

Heb je je ooit al eens afgevraagd wat een droom is en waarom elke mens, elke nacht droomt?

Ik deel met u enkele van mijn belangrijkste aanvoelende dromen, die zich de afgelopen maanden voorgedaan hebben. Ik heb ze nauwkeurig genoteerd en beschouw ze als een aanvulling van mijn onderbewustzijn op mijn bewustzijn. De meeste dromen die ik me in hun totaliteit herinner, bestaan uit drie delen. Laten we kijken of we er iets uit kunnen leren.

05.10.2021

1. Bovenop een ondergrondse verdedigingsmuur staat onze driekoppige defensie het gevaar op te wachten. De verdedigers zijn anoniem en in het grijs gekleed. Een wezen doemt op uit de duistere gewelven. Het wordt duidelijk dat het gevaar uit een gigantische draak bestaat, die een olieachtige vloeistof afstoot. Deze zwarte drab overspoelt alles rondom hem en beklimt al gauw ook de omwalling. De vloeistof vormt een glanzend platform voor de vlamme horde die de draak vergezelt.

2. Ik bevind me in het gangenstelsel dat zich achter de omwalling uitstrekt. Het is onduidelijk of ik aan het wegrennen ben of daar om een andere reden sta. Door een open deur zie ik een grootkeuken met de bijhorende bedrijvigheid. Ze zijn dus (nog) niet aan het vluchten. Op dat moment word ik aangevallen door zwevende bolvormige roetfragmenten; kleine afscheidingen van de draak die, ondanks hun grootte, zeer venijnig zijn. Het gevecht is als een wervelende dans. We glijden en zweven door de ruime grot. Het is een aangenaam en intens spel dat een scène uit een toneelvoorstelling zou kunnen zijn.

3. Ik bevind me op het aardoppervlak. De zonnestrallen strelen het frisgroene grasland en de blauwe lucht strekt zich eindeloos ver uit. Het is prachtig weer. Overal lijken mensen aan het vluchten te zijn richting 'het binnenland'. Het is onder tusschen algemeen geweten dat de ondergrondse defensie gevallen is en het slechts een kwestie van tijd is voor de apocalyps deze contreien zal bereiken. De draak (of duivel) heeft kilometers verder reeds voet gezet op de bovengrond. Mensen nemen alles wat ze maar dragen kunnen met zich mee. Sommigen in groepjes, met de fiets, anderen al wandelend, alleen.

Ik bevind me onder een groot afdak dat open is aan de zijkanten en bescherm een klein meisje. Ik houd haar in mijn armen. Aan een van de houten steunpilaren heb ik twee dekens en wat voedsel verzameld. De dekens worden ons afgenomen door haveloze mannen die gedrogeerd lijken. Ik heb medelijden met de mannen, ze hebben dui-

delijk geen richting in hun leven en geen toekomst, maar ik moet me ook verdedigen voor ons levensbehoud. We schudden de mannen af en vertrekken ook richting de bergen en de onzekere toekomst die ons daar wacht. Het is duidelijk dat veel mensen zullen sterven en slechts weinigen de bescherming van de bergen zullen bereiken.

18.10.2021

1. We hangen aan buizen die aan het plafond van een trein bevestigd zijn en klimmen in het rond boven de hoofden van de passagiers. Terwijl ik klim ben ik kalm, ernstig en geconcentreerd. Een donkerkleurige man van gemiddelde leeftijd kijkt op, als enige, en staart me recht in de ogen. Hij weet wat er gaande is. Hij kent deze bovenwereld. Door middel van een wedstrijd word ik verkozen uit alle 'hangenden'. Ik klim naar buiten door een raam en kom zo oog in oog te hangen met een groep mensen, die neerzitten op een soort van dakterras. Het is nacht en alle ogen zijn op mij gericht. Ik geef een show en toon mijn kunde, hangende aan een ladder aan de buitenkant van de trein. Ik geniet van de bewegingen, het balanceren en de aandacht van het publiek. Na een tijd besluit ik de show te eindigen met een achterwaartse salto. Ik weet vooraf dat de salto zal mislukken. Maar de spanning, van de opbouw naar deze beweging toe en de ontkrachting van de ernst van mijn positie en het hele gebeuren, die met de mislukking gepaard zal gaan, zijn aange-naam. Ik land dan ook op mijn rug, in een ondersteboven positie, uitgelicht door een felle spot.

2. Ik bevind me in een grote ruimte, een hal van een villa of kasteel, en maak me klaar voor de bergbeklimming die ik zal ondernemen, samen met een ouder koppel. Ik mag mee op deze beklimming als resultaat van de selectie. Het zal geen gemakkelijke beklimming worden. Ik zie beelden van ijs, sneeuw en bevroren ledematen. Ik probeer uit te leggen dat ik al wat ervaring heb. Ik heb een zwerende, bruin geklede raadgever die niemand anders kan zien en die me mondkmaskers aangeeft, die hij van het koppel genomen heeft. Hij raadt me aan om er altijd tien bij te hebben. Het lijkt van belang dat er twee kleuren van maskers zijn. De donkerblauwe krijg ik als een samenknepen -en wanordelijke stapel. De lichtblauwe zijn keurig gestapeld en nieuw. Het koppel blijkt ondertussen hevige ruzie te hebben. Gelukkig speelt dit zich buiten af, op hun terras, terwijl ik rustig binnen ben. Het is nog steeds nacht. De rugzak die ik klaarmaak voor de reis lijkt niet opgewassen voor de taak. Het is een kinderrugzakje en ik besef dat mijn gereedschap niet goed genoeg is om de ijskoude besneeuwde bergen in te trekken. Toch gaat de voorbereiding verder. In een schrijn, achter plexiglas, lijken er bergschoenen te hangen.

9.11.2021

Ik voel me onwel en ga slapen met de wens dat ik tegen de volgende dag hersteld ben. Wanneer ik ga slapen breng ik mezelf tot rust met een visue-

le meditatie. Elke ademhaling valt samen met de beweging van een zich terugtrekkende, goudkleurige zee. Wanneer ik uitadem komen de golven met hernieuwde kracht aangespoeld en drenken mijn ontklede lichaam. Elke keer als de zee me van kop tot teen omzwachtelt, infuseert ze me met slaapverwekkende en genezende kracht. Mijn lichaam ligt op het natte strand, schaars verlicht door een koele lichtbundel, die zowel van de maan als van een buitenaardse of artificiële bron zou kunnen zijn.

Later die nacht word ik badend in het zweet wakker. Een fascinerend droombeeld blijft even hangen, voordat het de nacht in glijdt. Mijn lichaam is zwart en stijf, bijna alsof het verhard is, of omgeven door een sarcofaag. Het lichaam bevat lichtgevende lijnen en punten die met elkaar verbonden zijn.

12.11.2021

1. Het is nacht. Samen met twee anderen loop ik weg. We volgen treinrails die de stad uit leiden. We worden achtervolgd door hoogtechnologische voertuigen. We splitsen op: ik alleen, zij met twee. Eigenlijk horen we niet samen. Plots hoor ik door de luidsprekers van de achtervolgers dat ze op zoek zijn naar mij. Ik word gezocht. Maar ze weten niet dat dit lichaam mij bevat.

2. Een minotaur-achtig wezen vlucht weg tussen de lichtgevende bloemen en planten van de serre, zonder iets te beschadigen. Het beweegt zich

voort met ongelofelijke elegantie, een lichtvoetigheid die ik niet verwacht van zo'n indrukwekkende gestalte. Het is een prachtige dans, waarbij de voeten nooit helemaal de grond of de planten raken.

3. Wanneer het een lege plaats bereikt, stort het dodelijk vermoeid neer. Ik neem de zware delen van zijn gepantserde lichaam weg, tot enkel de kern overblijft, die ik zachtandig omzwachtel. Een mooie naakte man met bruine huid openbaart zich. Bezweet en bewusteloos, maar levend.

14.11.2021

1. Ik ben een student aan de universiteit. Bepaalde zaken zijn verboden, waaronder seks. Toch heb ik, doorheen de jaren, verschillende manieren gevonden om in het geheim aan experimenterende seks te doen en mij uit te leven met mijn partner. Mijn tijd aan de universiteit is bijna voorbij; ik studeer bijna af. Nog eenmaal zal ik de geheime activiteit uitoefenen. Deze keer ergens diep in de natuur, op een bijzondere plaats bij een grote rots.

2. Mijn partner is vastgeketend aan de rots met metalen banden. Op dat moment verschijnt iemand anders ten tonele: een grote man met een donkere blik. Op het eerste gezicht lijkt hij sterk, lomp en ongevoelig. Deze man, weet ik meteen, heeft al mijn geheime uitjes geobserveerd en geregistreerd. Zijn aanwezigheid op dit geheime mo-

ment is wraakroepend. Ik werp takken en boomstammen om hem op afstand te houden, maar het kan niet baten. Hij werpt ze gewoon terug, tezamen met nog veel groter geschut. Ook op de weg terug blijf ik mij enorm bekeken en in het nauw gedreven voelen

3. Ik zit aan een tafel, terwijl de man een douche neemt in een aansluitende ruimte. Ik probeer de sleutels van de boeien uit zijn zakken te nemen. Hij merkt het op en mijn poging mislukt. Ik blijf in een onbesliste positie zitten zonder uitweg.

Deze droom was een directe weerspiegeling van de nukkige toestand waarin ik die dag verkeerde. Ik maakte de volgende associaties:

De gespletenheid tussen, enerzijds driften en erotiek en anderzijds beleefdheid en beschaving. Met gerust gelaten willen worden, zodat er tijd en discretie is voor onderzoek in datgene ik als het belangrijkste beschouw: de (mystieke) essentie. Het gevoel constant bekeken en beoordeeld te worden, omgeven te zijn door familie en kennissen die altijd wel een mening klaar hebben. De ballast die mijn generatie meedraagt in de vorm van online geschiedenis; de essentie kan niet ernstig onderzocht worden, met die rugzak vol uitingen van vorige jaren, die te grabbel is gegooid voor iedereen. Een levenswijze creëren waarbij de geheime beleving in alle rust onderzocht kan worden, zonder afhankelijk te zijn van de sleutels die andere bezitten.

15.11.2021

1. Hevige gevechten in een ondergrondse gevangenis. Er wordt getracht het gevaarlijkste wezen dat zich in de diepste kerker bevindt, te vermoorden. Het is een pikzwart gelaatloos en vormeloos wezen, gezeteld op een soort van troon. Het heeft iets koninklijk en tijdloos. Ik ben niet zeker of onze brutale aanvallen definitief een einde gebracht hebben aan zijn leven.

2. We trekken ons terug naar boven. Het moet snel gaan. Met gevaar voor eigen leven sprenkelt een kompaan benzine in alle gangen en kamers. Het hele gebouw is verder leeg. Zijn mijn pyromane kompanen de ontsnapte gevangenen? Vonden we elkaar in de absolute zekerheid dat we dit opperwezen niet konden laten leven, omdat het te machtig en autoritair was? Of zijn mijn medestanders geen gevangenen, maar gevangenisbewakers?

13.12.2021

1. Ik bevind me in een ruimteschip. Er is een groot, mysterieus en mogelijk vijandig wezen buiten dat aangevallen moest worden. Ik krijg de eer om de tactiek te bepalen en een plan voor te stellen. Of zo leek het toch even. Het team is onvindbaar, net als de controlekamer. Hebben ze mij de verkeerde weg verteld?

2. Ik zie een fragment van het wezen: een gloeiende, oranje, ketting-achtige vorm van monsterlijk grootte. Ik blijf zoeken naar een ruimte waar ik een betere blik zou kunnen werpen op wat er zich buiten afspeelt, maar ik blijf doodlopende ruimtes binnenwandelen.

05.3.2022

1. Ik ben op een eiland vol studenten. Ik zoek een kamer. Die blijkt onmogelijk te vinden. Ik heb veel bagage. De wanhoop nabij vind ik er dan toch een. Een rommelig klein kamertje, maar de uitbater is vriendelijk. Als ik geen kamer had gevonden, was ik door de autoriteiten van het eiland gesmeten.

2. Ik moet op de een of andere manier een zak met zware metalen platen, samen met nog extra bagage, van de ene naar de andere kant van het eiland brengen. De enige weg loopt door het bos waar soms bosbranden ontstaan. Loodzwaar, maar het lijkt te lukken.

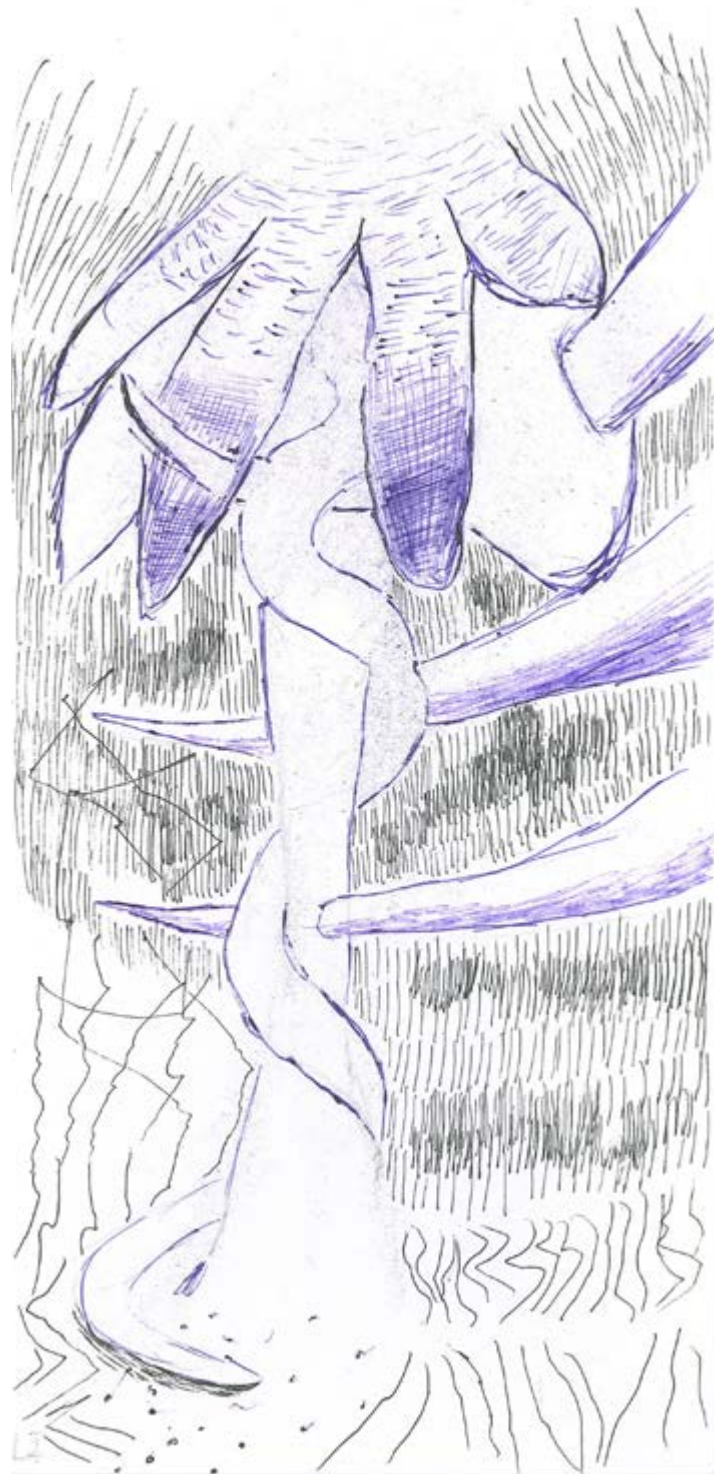
3. Eenmaal uit het bos ga ik naar de winkel om transport te zoeken, zodat ik de spullen naar een nieuw appartement kan brengen. Ik sta aan een perron, maar neem de trein niet. Ik besef dat ik de zak met metalen platen kwijt ben. Ik ga terug in het bos om de zak te zoeken. Per ongeluk neem ik een ander, smaller pad dat me tot bij een bosbrand brengt. Plots heb ik door dat het geen normale bos-

brand is: er is een ondergrondse vulkaan uitgebarsten. Poelen van magma ontstaan tussen de bomen en klodders hete brij vliegen rakelings voorbij. Ik vlucht terug naar de stad.

Ondertussen is het hele eiland op de vlucht. Het is pikdonker. In de gietende regen zoek ik opnieuw naar transport, dit keer om weg te geraken van het gevaar. Ik kijk nog een laatste keer in de winkel om te zien of mijn metalen platen daar niet achtergebleven zijn.

Dicht bij het spoor vind ik een oud busje, vol mensen. Ik smeed hen of ik mee mag. Dat mag, maar ik moet chauffeur zijn, wat voor mij geen probleem is. Eerst loop ik snel nog even naar de trein om te zoeken naar mijn metalen lading. Dat is tot mijn grote teleurstelling niet het geval.

Met een knagend gevoel begin ik te rijden.

Beste lezer, liefste zus,

Het begint me te dagen, als een zich langzaam ontwikkelende storm, wat de natuur -en omvang zijn, van de tekortkoming in de manier van kijken en denken die zich in mijn cultuur voordoet.

Ik spreek over een wereldbeeld, waarbij de wetenschappelijke methode de grenzen van de waarheid bewaakt. Deze methode maakt stapsgewijs het geheel zichtbaar. Elke trede van de trap, elke cel van het lichaam, wordt als het ware bevestigd, zodra het als een onwrikbaar feit is vastgesteld.

Tot daar is er geen probleem. Een heldere geest kan zien dat, hoewel het een tergend traag proces is waarvan de richting op verschillende wijzen gemanipuleerd kan worden, het enkel sneller en sneller kan gaan. Elk stukje nieuwe informatie dat men ontdekt, brengt dan ook nieuwe inzichten met zich mee.

Het probleem schuilt in hoe deze kennis gebruikt wordt en hoe zij een plaats krijgt in het wereldbeeld van veel mensen: alles dat (nog) niet op deze manier ontdekt of afgevinkt is, wordt als fictie beschouwd. Men kiest er dus voor om enkel te leven en te denken binnen een steeds uitdijende bubbel. Daarbij gaat men voorbij aan het grote geheel waar die bubbel een deelfacet van is.

Men legt zich er bij neer dat de rest van dit grote

geheel onkenbaar is en dat alle andere (historische) methodes of zijswijzes, die een andere kijk op dit grote geheel leveren, niet 'serieus' genomen kunnen worden. Men kan dus enkel maar leren van -of uitwisselen met mensen die zichzelf ook deze handicap gegeven hebben.

Wat wij beschouwen als mythes, verhalen, symbolen en religieuze stelsels, ... kunnen in feite 'geleefde realiteiten' zijn. Deze beschouwing heeft voor mij de poort geopend om kunstwerken te bekijken als uitwasemingen van een mens en diens wereldbeeld, maar ook om vanuit een absolute openheid te luisteren naar mensen en zo inzicht te krijgen in hun hoogst persoonlijke perspectief op het geheel.

Ik droom van een boek met 'vergelijkende wereldbeelden', waarin heel eenvoudig beschreven staat hoe mensen doorheen de gehele geschiedenis de realiteit beschouwden en hoe ze tot die kennis of opvattingen kwamen. Ik zal hier, samen met jullie een eerste aanzet maken.

Laten we empathisch zijn, en eerder dan de verschillende opvattingen als afzonderlijke werelden zien, waarvan slechts één juist kan zijn, de verschillende strekkingen als puzzelstukken van eenzelfde puzzel bekijken. Het feit dat het maken van zo'n vergelijking mogelijk is, is een van de grootste rijkdommen van de tijd waarin we leven.

Ik las over de Böhn traditie.

Wat ik las, heb ik nog steeds niet helemaal verwerkt en begrepen. Maar de structuur van de werkelijkheid die zij ontwaren, is zo compleet dat alle andere perspectieven er eigenlijk in vervat zitten.

Mensen die ingewijd zijn in het Böhn Boeddhisme kennen drie verschillende niveaus waarop een droom zich kan afspelen. Er bestaat de gewone droom of samsarische droom, waarbij de inhoud door ons op de droom wordt geprojecteerd.

Dromen is voor hen 'de waarneming van de zuiverheid van het fundamenteel ervaren'. (Tenzin Wangyal Rinpoche) Bij de samsarische droom vult de mens deze zuiverheid met projecties van de eigen dagelijkse ervaringen, driften, verlangen en fantasieën. Dit is het soort van dromen dat de meeste mensen meestal hebben.

Hoewel voor een beoefenaar van slaapyoga deze manier van dromen slechts een opstapje is of een tussenfase, wilt dat niet zeggen dat deze dromen altijd betekenisloos of zinloos zijn.

Een tweede soort droom kunnen we de helderheidsdroom noemen. Dit niveau geeft blijk van kennis die onder het niveau van het 'ik' beschikbaar is en komt op wanneer de dromer erin slaagt om in een niet-persoonlijke staat van zijn te vertoeven, hoewel dit soort droom ook bij niet-beoefenaars sporadisch voor kan komen.

Een derde soort dromen heet 'lichtdromen'. Het is een toestand waarbij de dromer vrij is van dromen,

denken en (droom)beelden en er zich enkel wit licht toont in de droomervaring: de vorm die zich openbaart na complete opheffing van een dualistische realiteitsbeleving.

De ingewijde zal ook weten dat alle realiteit deel uitmaakt van een overkoepelend, ultiem principe dat gezien kan worden als een grote dynamische leegte van puur potentieel, de bron van alle realiteit. Om werkelijk vrij te worden moet men inzicht verkrijgen in deze bron.

De wereld is hierbij een schepping van de verlichte geest. Alle fenomenen en ervaringen zijn illusoire projecties die deel uitmaken van de geest zelf. De geest is dan weer deel van het oneindige potentieel, oftewel de basis van alle realiteit, dat zich toont in de vorm van veelkleurig licht. Alles bestaat dus uit 'geest', wat op zichzelf een uitdrukking is van de algehele natuur.

'Geest' is de oer-entiteit, de bron van alles, die enkel waargenomen kan worden door hen die er de mentale ruimte voor hebben kunnen maken en het potentieel om 'verlicht' te worden benut hebben. Zij die erin slagen om dit te volbrengen, transformeren in veelkleurig licht in de vorm van een regenbooglichaam, waarna hun fysieke vorm verdwijnt. Zowel het cyclische bestaan als het Nirvana zijn deel van 'geest', met als enige verschil dat de verlichte mensen doorheen de illusie gezien hebben en hun cognitieve ervaring uit puur licht bestaat. Terwijl mensen die de verlichte natuur van het alles niet ervaren, stevig vastzitten in het cyclische bestaan met de bijhorende illusoire creaties.

Sinds lang ben ik gefascineerd door de monniken die zichzelf in brand steken als protest tegen de Chinese bezetter. Deze introductie, in de stadia van beleving van een Boeddhist, biedt een inzicht in hoe dit fenomeen kan bestaan.

Het mysterie openbaart zich in de monnik die benzine over zich heen giet en zichzelf in brand steekt, waarop hij langzaam sterft, zonder te bewegen of een kreet te slagen.

Ik laat Carl Jung aan het woord. Honderd jaar geleden beschreef hij het grote verschil in opvatting tussen 'Het Oosten' en 'Het Westen':

“Zonder twijfel ontstaat het bewustzijn oorspronkelijk uit het onbewuste. Het is van belang dat dat aan de werkelijkheid van het onbewuste niets afgedaan wordt en dat de figuren van het onbewuste als werkbare grootheden begrepen worden.

Hier openbaart zich een geweldig onderscheid tussen het Boeddhisme en onze Westerse geesteshouding, en wel wederom in de vorm van een schijnbare overeenstemming. De Yoga-leer wijst alle fantastische inhouden af. Wij doen dat ook. Het Oosten doet het echter op een heel andere basis dan wij. Daar heersen opvattingen en leerstellingen, die aan de schepende fantasie in de rijkste mate uitdrukking geven. Men moet zich daar verdedigen tegen de overmaat van de fantasie.

Wij daarentegen houden de fantasie voor een armzalige, subjectieve dromerij. De onbewuste figuren verschijnen natuurlijk niet abstract en ontdaan van alle bijwerk, integendeel, ze zijn gebed en ingevlochten in een weefsel van fantasieën van ongekende bontheid en verwarrende overvloed. Het oosten mag deze fantasieën afwijzen, daar het er reeds lang de essentie van onttrokken heeft en deze tot diepzinnige leerstellingen van zijn wijsheid verdicht. Wij hebben echter deze fantasieën nog niet eens beleefd, laat staan de essentie eruit gehaald. We hebben in dit opzicht nog een heel stuk experimenteel beleven in te halen ...

Op het ogenblik is weliswaar de kennis van de uiterlijke dingen de grootste rem voor de introspectie, maar de psychische nood zal alle hindernissen overwinnen. Wij zijn immers reeds bezig een psychologie, d.w.z. een wetenschap op te bouwen, die ons de sleutel geeft tot dingen, waartoe het Oosten slechts door psychische uitzonderingstoestanden de toegang vond!”

(Jung, 1994)

Jung gaat ervan uit dat de wetenschappelijke methode ook ooit tot een uitgebreide kennis zal komen van dromen. Maar wie kan daar op wachten?

Rond de tijd dat hij en Freud hun werk begonnen te ontwikkelen, waren er ook kunstenaars die niet langer konden wachten. Zij zagen de integratie en acceptatie van het onbewuste als één van de belangrijkste zaken die de mens te doen stond.

André Breton was bezig aan een medische opleiding, toen de Eerste Wereldoorlog uitbrak. Hij werkte tijdens de oorlog op een medische afdeling en had een bijzondere fascinatie voor mentale stoornissen en hoe er men er mee omging. Toen de oorlog gedaan was begon hij allerlei experimenten te doen met onbewuste creatie. Die vormden de basis voor de surrealistische beweging te starten. Ik citeer uit het tweede surrealistische manifest:

“We are still living under the reign of logic: this, of course, is what I have been driving at. But in this day and age logical methods are applicable only to solving problems of secondary interest. The absolute rationalism that is still in vogue allows us to consider only facts relating directly to our experience. Logical ends, on the contrary, escape us. It is pointless to add that experience itself has found itself increasingly circumscribed. It paces back and forth in a cage from which it is more and more difficult to make it emerge. ... Under the pretense of civilization and progress ... forbidden is any kind of search for truth which is not in conformance with accepted practices. It was, apparently, by pure chance that a part of our mental world which we pretended not to be concerned with any longer — and, in my opinion by far the most important part — has been brought back to light. For this we must give thanks to the discoveries of Sigmund Freud. On the basis of these discoveries a current of opinion is finally forming by means of

which the human explorer will be able to carry his investigation much further, authorized as he will henceforth be not to confine himself solely to the most summary realities. The imagination is perhaps on the point of reasserting itself, of reclaiming its rights. If the depths of our mind contain within it strange forces capable of augmenting those on the surface, or of waging a victorious battle against them, there is every reason to seize them — first to seize them, then, if need be, to submit them to the control of our reason.” (Breton, 1924)

Het Surrealisme is tot stand gekomen vanuit een noodzaak om de tekorten in het Westerse, algemeen aanvaardde -en geleefde wereldbeeld, op te vullen. André Breton geloofde, net als Carl Jung, dat wereldoorlogen uitbreken doordat mens en maatschappij losstaat van wat ze is. Door de totaliteit te negeren ontstaat er perversie en vervreemding.

Het was een vreemde gewaarwording voor mij, dat ik honderd jaar later, tot een soortgelijke conclusie ben gekomen. Het geeft mij een duidelijk beeld van wat het is dat ik moet doen voor de maatschappij waar ik deel van uitmaak. Maar een versmelting, zoals Breton beschrijft, voelt nog ver weg:

“I believe in the future resolution of these two states, dream and reality, which are seemingly so contradictory, into a kind of absolute reality, a surreality, if one may so speak.” (Breton, 1924)

Op individueel niveau is het een waardig en haalbaar doel om in de 'surreality' te leven. Op het niveau van de maatschappij en de algemene educatie zijn we er nog ver weg van. Ik beeld me al lang in wat het effect zou zijn, moest er op elke school in heel het land, elke week vier uur meditatie gegeven worden. Ik vermoed dat het aantal delinquente, angstige, gestresseerde en materialistische mensen na enkele jaren drastisch zou verminderen. Ik vermoed ook dat, moest er een serieus contemplatief element in de scholing van de massa geïntroduceerd worden, ecologische en sociale problemen gemakkelijker opgelost zouden worden. Hetzelfde geldt voor een algemene appreciatie en onderzoekende ingesteldheid tegenover het dromende aspect van mens-zijn.

Mijn stagelessen vormden een eerste aanzet in dit streven. Ze gingen door onder de noemer

"Noli foras ire, te ipsum reddi; in interiore homine habitat veritas."(St. Augustine) (Dwaal niet te ver af, keer terug naar binnen; binnenin de mens schuilt de waarheid.)

Sinds twee jaar geef ik oefeningen in automatisch schrijven en tekenen aan mijn studenten; één van de oefeningen die de basis vormden voor Breton's prille onderzoek naar het onbewuste. Mijn eigen barrières, die creatie verhinderen, ebben langzaam aan helemaal weg. Wanneer ik een half uurtje moet overbruggen in Antwerpen, begin ik te schrijven:

Ondersteboven bevroren kuit en
dijen blinken uitdagend
Hun bevroren rozige laag als seksorganen
de leegte de niet-begrafenis
groen-rozige ogen mansgroot priemen
ze verlichten de ruimte
schijnen het licht van de waarneming
verzachten de pijn met hun bewustzijn
wimpers vurige striemen
deels gedroogd in een gifgroene
ocean veel winters geleden
het kind keek toe
het kind huilde
het kind raakt zijn wang aan
voor het eerst slaat
als een mokerhamer de grote vraag
zijn fragiele symbolische wereld aan
diggelen
voor het eerst
vergeten dromen suizen door
het nieuw ontdekte
hoofd
haren wapperen nagels krassen
kaken klemmen voeten stampen
eenzame man wat kan ik voor je doen
je bent een slachtoffer van de tijd
voor altijd de ander

Binnenin de mens schuilt de waarheid.
Vermoedde Breton dit ook?

“Everything leads us to believe that there exists a spot in the mind from which life and death, the real and the imaginary, the past and the future, the high and the low, the communicable and the incommunicable will cease to appear contradictory.” (Breton, 1924)

Deze manier van bewustzijn, waarbij de grens tussen droom en leven niet meer bestaat, lijkt de essentie van het Boeddhistische pad naar verlichting te zijn:

“... het gaat er altijd om of wij al dan niet onze ware natuur herkennen en inzien dat de weerspiegelingen van die natuur zich manifesteren als ervaring. De droom is een reflectie van onze eigen geest. ... Net zoals er oefening voor nodig is om de illusoire natuur van de droom te herkennen terwijl we slapen, moeten we oefenen om ook te beseffen dat ook ons waakleven denkbeeldig is... Het proces waarin ervaringen opkomen is hetzelfde, of we nu wakker zijn, of dromen. De wereld is een droom, de leraar en de leer zijn dromen, het resultaat van ons oefenen is een droom; de droom blijft bestaan, tot wij ontwaken in zuivere rigpa. Tot dat moment blijven onszelf en ons leven dromen, zowel in onze dromen 's nachts als in ons leven overdag. ... alle geluid is mantra, alle vorm is pure leegte en alle lijden is onderricht.”
(Tenzin Wangyal Rinpoche)

Deze woorden klinken ver weg van de wereld waarin ik leef. Het vergt moed om ze te aanvaarden als (deel van de) waarheid. Ik lees:

“Het leven is dus een opwaarts en neerwaarts proces: uitstromend vanuit zijn bron in het zich openbaren (manifesteren) en tot zijn bron terugkerend mei een uitgebreide ervaring gewonnen uit die afdaling.”
(Rendel, 1976)

Ook bij Steiner zien we deze opvatting van het leven als een cyclisch proces. Op een dagelijks niveau, in de vorm van waken en slapen en op een groter niveau, de ritmische cyclus van ontwikkeling en afbrokkeling, van leven en dood. In de overgang van waken naar slapen, trekt de mens zich terug op het terrein van de psyche en de geest, net zoals na de dood gebeurt.

De Antroposofie kent een praktijk die heel dicht aanleunt bij de slaapyoga: ze gaan ervan uit, dat door het leren kennen en trainen van onze spirituele capaciteit, de leegte van de dood een betekenisvolle inhoud kan krijgen. Leven op aarde weerspiegelt de dag, terwijl leven na de dood de nacht weerspiegelt. 's Nachts verrijkt de mens het spirituele rijk, terwijl de dag op haar beurt gesterkt wordt door de psychologische en spirituele energie, die 's nachts verkregen is.

Net zoals bij de dag en de nacht, is er een constant proces van uitwisseling in de opeenvolgende hergeboortes die een mens doorgaat in het Antroposofisch wereldbeeld.

“Dreams are impartial, spontaneous products of the unconscious psyche, outside the control of the will. They are pure nature; they show us the unvarnished, natural truth, and are therefore fitted, as nothing else is, to give us back an attitude that accords with our basic human nature when our consciousness has strayed too far from its foundations and run into an impasse.” (Jung, 2002)

Dit komt al heel dicht bij wat we zagen bij het Boeddhisme: de droom is de waarneming van de pure natuur, waar ons bewustzijn op projecteert.

Maar wat zegt de wetenschap over dromen? Een kleine opsomming:

- Elke mens droomt elke nacht verschillende keren.
- Steeds opnieuw gaan we door de cyclus van slaap waar er een fase is van dromen, net zoals een fase van diepe slaap.
- Men kan dromen wanneer men wakker is.
- Opvallend is dat onze hersenactiviteit tijdens het dromen heel verschillend is van slapen. Het is letterlijk een andere bewustzijnstoestand.
- Het hele hersenencomplex is actief tijdens dromen, net zoals wanneer we wakker zijn.
- Zelfs als men slaapt met de ogen open, ziet men de droom.
- Tijdens dromen bewegen de ogen en hebben

mannen een erectie.

- Droominhoud werd (initieel) bestudeerd door mensen wakker te maken tijdens de REM-slaap.

(Een befaamde techniek van Salvador Dali gebruikte hetzelfde principe. Hij probeerde de slaap te vatten met een lepeltje in de hand en wanneer dit begon te lukken, en het lepeltje dus op de grond kletterde, schoot hij wakker met een visioen vers in het geheugen.)

- Ondertussen zijn er duizenden dromen geanalyseerd op inhoud. De meeste dromen verwijzen naar mensen, activiteiten en plaatsen die de testpersoon goed kent.

- Dromen hebben een natuurlijke therapeutische functie waarbij moeilijke problemen en hevige emoties verwerkt werden. Ze zorgen dat ons stress- en concentratie niveau stabiel blijft.

- Een theorie is dat we in dromen gebeurtenissen uit het wakende leven opnieuw afspeelen om ze beter te begrijpen.

- Wetenschappers zijn er in geslaagd om de inhoud van dromen te manipuleren van buitenaf en te communiceren met mensen die aan het dromen zijn.

- We kunnen leren om onze dromen te sturen en om bewust de gebeurtenissen waar te nemen.

- Er zijn veel gevallen waarbij iemand een gebeurtenis droomt vooraleer het gebeurt.

- Blind geboren mensen dromen ook.

- De hersenen simuleren het Zelf, het lichaam en de droom. Deze simulatie is niet nodig voor bewustzijn om te bestaan.

“I think you remake your model of the world every night in bed. You compare the genetic model with the experiential model, and you make such adjustments as you can. And you do that every single night.”

(Allan Hobson)

Hobson thought of this model of the world that we are born with as a prototype of consciousness. In fact, he thought that it's there even before birth, when REM sleep becomes active in the fetus's brain. This is the brain's way of preparing itself for full consciousness. As we gain experience in the world, we refine our model — and that's what we're doing when we dream.

Hobson's theory, which he called the protoconsciousness theory, can incorporate the idea that dreams and memories are linked, and it accommodates Revonsuo's threat simulation theory of dreaming. So what does Revonsuo make of it?

Antti Revonsuo: “Well, I find the protoconscious theory, I find very, very interesting idea, and I have nothing against it. I think it would be consistent with any other simulation theories, but the problem with that theory is that it's much harder to test.”

Still, Revonsuo agrees with Hobson that the dreaming brain is a route to understanding consciousness.

Antti Revonsuo: “Dreaming, we can take it as a model system of the basic form of consciousness. So our waking consciousness and dreaming consciousness, they are pretty much the same system, or highly overlapping systems, in the brain. It's the same system that generates our being in the world experiencing both cases, and therefore to explain dreaming is to explain consciousness and vice versa. But dreaming is a better model system, because it really highlights the subjectivity of the phenomenon. Dreaming is a phenomenon that we cannot share. So we can't share dreams in any kind of empirical way. They are non-transmissible in some very fundamental manner. And that's the problem with consciousness as well. Consciousness is subjective. And that's the challenge for science. How can we do science on a phenomenon that is fundamentally experienced only by one person?”

Antti Revonsuo: “We can say that now everybody is happy to say that we can define dreaming as a world simulation or a virtual reality, that it takes into account that the idea that being in a dream feels like being in a world, basically. So nobody says that that's somehow totally wrong. And then, this is just like the form of dreaming, then when we start to discuss the contents of dreaming, then maybe different theories emphasize different contents. And I'm very happy about that development, because this is kind of what I wanted to see — that the field actually moves forward.”¹

excerpt of podcast 'the science of dreams'
Knowable Magazine - Charlotte Stoddart

De surrealisten zagen in dat het Boeddhisme meer wist over het onbewuste dan de vroege wetenschap; informatie waar ze naar snakten. Ze schreven verschillende brieven naar de Dalai Lama:

“O Great Lama! We are your most faithful servants. Direct your light on us in a language our contaminated European spirits can understand and, if need be, transform our Spirit, make for us a spirit entirely turned towards those perfect summits where the Spirit of Man no longer suffers! [...]” (Artaud, 1925)

Er heerste dus een soort van wanhoop bij het zien van de steeds snellere vooruitgang, wat er achtergelaten werd en welke oorlogen er uitbarstten. Jung beschreef het als volgt:

“De europeaan is er weliswaar van overtuigd niet meer datgene te zijn wat hij sinds onheugelijke tijden geweest is, maar hij weet niet wat hij inmiddels geworden is. De klok vertelt hem dat sinds de zogenaamde middeleeuwen de tijd en zijn synoniem, de vooruitgang, bij hem zijn binnengeslopen en iets van hem hebben afgenomen dat voor altijd verloren is gegaan. Met een lichtere bepakking zet hij in progressief versneld tempo zijn zwerftochten naar nevelige bestemmingen voort. Het verlies aan gewicht en het overeenkomstige gevoel incompleet te zijn, compenseert hij met illusies van successen, zoals spoortrainingen en raketten - die dankzij hun snelheid steeds

meer van zijn ‘duur’ wegnemen en die hem steeds meer in een andere werkelijkheid verplaatsen, één van snelheden en explosieve versnellingen.” (Jung, 1961)

“Zowel onze ziel als ons lichaam zijn opgebouwd uit bestanddelen die alle al aanwezig waren in de reeks van onze voorouders. Het ‘nieuwe’ in de individuele ziel is een eindeloos gevarieerde hergroepering van oeroude bestanddelen. Het lichaam zowel als de ziel hebben daarom een eminent historisch karakter en vinden in het nieuwe, in het zojuist ontstane, niet werkelijk onderdak, dat wil zeggen de ancestrale trekken voelen zich daarin slechts gedeeltelijk thuis. ... Is het oude echter eenmaal doorbroken, dan is het meestal ook vernietigd, en dan is er helemaal geen houden meer aan. En juist dit verlies van samenhang, deze ontworteldheid veroorzaakt een zodanig ‘cultureel onbehagen’ en zoveel haast, dat men meer in de toekomst leeft met haar schimmige beloften van een Gouden Eeuw, dan in het heden - waar overigens onze hele ontwikkelingshistorische achtergrond nog niet is aangekomen...” (Jung, 1961)

Toen ik het boek las waar deze woorden uit voortkomen, herkende ik mijzelf en de mensen rondom mij. Licht is het juiste woord. Zo licht dat het verdacht is, ongemakkelijk bijna. Het leven is goed hier. Dat verblindt velen.

*“In feite ben ik, ondanks een opnieuw op-
gevijseld geloof in de wereld, nooit meer
helemaal losgekomen van de indruk dat het
‘leven’ een fragment van het bestaan is, dat
zich afspeelt in een hiertoe gereserveerd drie-
dimensioneel wereldsysteem.”(Jung, 1961)*

Op een verjaardagskaartje aan mijn opa schreef ik:
“in onze familie heeft gezelligheid de God vervan-
gen.”

Altijd heb ik gedacht dat het leven fundamenteel zin -en betekenisloos was en dat er geen reden was voor het bestaan. Een ingesteldheid die weinig constructieve ambities aanwakkert. Maar het moment dat dit wereldbeeld begon te wankelen en ik zocht naar nieuwe wegen, kwamen er ook allerlei mensen, auteurs en ervaringen op mijn pad die van het tegendeel spraken.

De vele quotes van Carl Jung weerspiegelen de impact die het lezen van ‘Herinneringen, Dromen en Gedachten’ gehad heeft op mij. Het was de eerste keer dat ik een autobiografie las waar dromen en fantasiën een prominente rol krijgen in het levensverhaal en het heeft mij dan ook aangespoord om met aandacht en ernst mentale fenomenen te onderzoeken en te beschrijven. Als tiener wilde ik (bedrijfs)psycholoog worden; de menselijke drijfveren hebben me altijd enorm geboeid. Jung bood antwoorden, naast ontelbaar veel nieuwe vragen. Maar belangrijker nog, is dat het geen theorie is. Met de juiste mentaliteit, aandacht en methodes kunnen de dingen die hij constateert op een nieuwe manier in het eigen leven teruggevonden worden.

Een interview tussen Louis E. Bourgeois en Celia Rabinovitch geeft een bijkomend inzicht in de motieven van de zoektocht van de surrealisten:

“Why was the search for origins so important to the Surrealists? What did they hope to gain by finding a “lost innocence”?

They sought direct apprehension of a world that has been obscured by layers of culture. This is the point of Zen and surrealism — a direct apprehension of the world, in all its mystery and grotesque beauty. They abandoned a stale culture of conventional thinking, for a more vivid one, responsive to sheer wonder. They had to bracket the coded experience of the world to allow for a new sense of play and enchantment. And their irreverence is great.

The Surrealists seemed to suggest that if we are going to save ourselves from annihilation in modern culture, we must break completely from reason — logical thinking. But if we were to break entirely from logic and reason, wouldn't we cease to exist as being truly human?

To be doctrinaire, the Manifestoes say that we must break from the dominance of reason. Ironically, Breton in the Manifestoes of Surrealism uses logic to argue for its demise. The Surrealists were against the limitations of causal thinking, that endless litany of cause and effect, which short-circuited imagination. Imaginative thinking is associative, creative, unpredictable, and revelatory. Seeking such a direct realization of the imagination, the Surrealists rejected the realism of retinal vision (the slicing of the eye

in *Un chien andalou*) in favor of imagination's internal world.

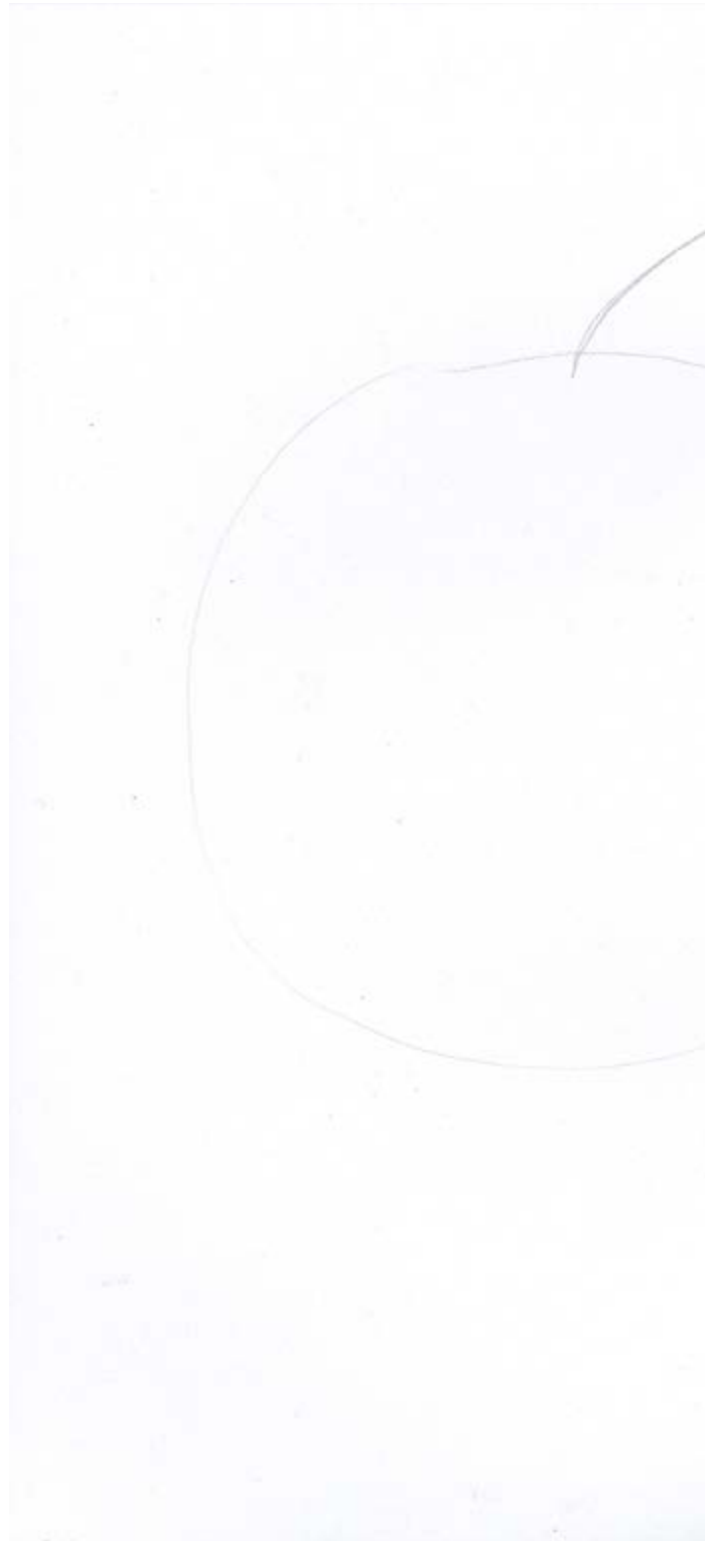
In their polemics the Surrealists argued about the limitations of reason; their ideas are expressed sequentially — in itself a reasonable structuring of thought. But in their art and poetry, they abandon the dependence on seamless sequence to use right-angled changes of direction, associations, and surprising images that coalesce into the surreal experience. As artists and poets who argue for the authority of the imagination, we still use reason — but as a weapon against scientific positivism, its strained vocabulary and academic propensity to favor the database over the vivid embodiment of feeling.

Our culture has gone so far into functional commodity and instrumental use of others, that it has obliterated the play of imagination, except in advertising and in the marginal world of artists.

I don't know if we would not be human without reason and logic. Logic is a construct based on observation — empiricism — but observation gives more than logic, it inspires the imagination. Human culture developed for many years without an explicit use of logic, but through its material expressions in art, music, architecture, agriculture, and medicine. I think it is a question of proportion, of what we value as knowledge. Our culture has gone so far into functional commodity and instrumental use of others, that it has obliterated the play of imagination, except in advertising and the marginal world of artists.”

een verborgen huwelijk verzegeld
gebonden ik proef de woorden
een scharlaken tong bestrijkt het
grasland voor de ontvangenis van het
lichtend kind met dieproze vlekken
dartelen als nieuw ontwaakte vlinders in
de spelonken die de ledematen zijn voor
diens bewoners als een zeepbel schurk
ik tegen de wand mijn ogen zeggen deel
te zijn van buiten maar de scheiding
is als binnenin de waarheid
schuilt wat heb ik
dan buiten te zoeken
in het samsarische rad van
moord moord moord

Automatic writing, 2022

Lees met mij een korte beschrijving van het Sami en Inuit wereldbeeld:

“Zij geloofden dat er meerdere goden en geesten waren die de drie verschillende rijken van het bestaan bewoonden: het bovenste, het middelste en het onderste niveau. Het middelste niveau was de aarde, waar de mens leefde. Het bovenste en onderste niveau waren de geestenrijken. Wanneer mensen op aarde stierven, verhuisde hun ziel naar het lagere niveau, dat in vier rijken was verdeeld. Saivu was een goede plaats voor geesten, terwijl Ruta een negatieve plaats was. Saivu werd beschouwd als een ‘omgekeerde’ versie van het levende rijk op aarde. Een sjamaan kon naar deze verschillende rijken reizen om mensen te genezen of contact te maken met geesten, naast andere doeleinden. De spirituele rijken leken misschien ontoegankelijk voor het ongetrainde oog, maar de Sami geloofden dat alles met elkaar verbonden was en dat spiritualiteit door alle dingen stroomde. De Sami geloofden dat zij afstammelingen waren van de zon, hun vader. Zij waren ook diep verbonden met de natuur en het cyclische verloop van de tijd, weergegeven in de cyclus van de seizoenen.”

“De inwijding van een (Saami) sjamaan volgde in grote mate het patroon dat typisch is voor spirituele metamorfose: het antwoord op een oproep, terugtrekking in de eenzaamheid, onderwerping als leerling

aan een meester, en metaforische dood en wedergeboorte (Walter en Fridman 2004).”

“Terwijl de Angakoq op zijn trommel slaat, danst en zingt hij een lied in zijn eigen geheime taal, die alleen begrepen kan worden door hemzelf en de geesten met wie hij in gesprek is. De geesten horen de roep en tillen de sjamaan uit zijn lichaam en in de lucht of onder de grond. ... Schijnbaar schizofreen, worden zij gevolgd door geesten die hen in feite helpen beslissingen te nemen en invloed uit te oefenen. Met deze geesten wordt contact gemaakt door middel van yoik, liederen in geheime talen, het trommelen van de govodas, het trommelen van de walrusbuiktrommel, dansen, en soms het eten van sterke psychoactieve drugs.

Het selectie- en initiatieproces van de Inuit Angakoq verschilt enigszins:

“De anagkok leert hem zich af te zonderen op een eenzame plaats - naast een oud graf, bij een meer - en daar twee stenen tegen elkaar te wrijven in afwachting van een belangrijke gebeurtenis. ‘Dan zal de beer van het meer of de inlandse gletsjer tevoorschijn komen, hij zal al je vlees verslinden en een skelet van je maken, en je zult sterven. Maar je zult je vlees terugkrijgen, je zult ontwaken, en je kleren

zullen je tegemoet komen snellen' (Eliade 2004).

“In andere verhalen wordt de Angakoq uit elkaar gerukt of langzaam verdronken op de bodem van de zee. De extatische ervaring van het uit elkaar halen van het lichaam gevolgd door het vernieuwen van de organen is ook bekend bij de Eskimo. Zij spreken van een dier (beer, walrus, enz.) dat de kandidaat verwondt, hem in stukken scheurt of verslindt...”
(Eliade 2004).

“Dan wordt hij herboren in zijn oude lichaam met een nieuw gezichtsvermogen. Het wordt vaak beschreven als licht dat door het lichaam van de sjamaan pulseert en zich door de ogen weeft om een nieuw gezichtsvermogen te creëren.”

Bovenstaande fragmenten komen uit het artikel
“Sámi Noaidi and Inuit Angakoq: Traditional Shamanic Roles and Practices” door Lauren Meyer

Als laatste wereldbeeld keer ik terug naar Vlaanderen.

Tot voor kort was ik niet op de hoogte van het bestaan van deze man. Dit veranderde toen ik zijn vertaling van -en reflecties bij Het Evangelie van Thomas in mijn handen kreeg, van diezelfde zus waar dit schrijven aan gericht is.

Een tweede boek dat ik te zien kreeg heette 'De omtrek en het centrum'. De tekst op de achterkant geeft ons een introductie:

"In 1948, net na de Tweede Wereldoorlog, start Erik van Ruysbeek (1915-2004) met een experiment. Tegen het nihilistisch existentialisme van zijn tijd in, gaat hij op zoek naar zin. Hij is dan drieëndertig. Het wordt een langzaam voortschrijdende queeste die zijn hele leven in beslag zal nemen en waarin de dichter-mysticus fundamentele levensvragen verkent. In alles wat hij doet en schrijft, streeft hij naar een synthese van oosterse en westerse spiritualiteit en wijsheid. Telkens stuit hij op de vraag: bestaat er een filosofie van de levenskunst? ...

De omtrek en het centrum (1978) is een persoonlijke getuigenis. Zelf noemt Van Ruysbeek de onderneming 'een metafysisch dagboek'. Het essay is opgevat als een innerlijke, spirituele reis in drie etappes. ..."

Van Ruysbeek noemde zichzelf een mysticus, een term die moeilijk te vatten is. Ik vond een heldere definitie in een klein boekje 'Over Chakra's', door Peter Rendel, uit de boekenkast van mijn tante Paula zaliger.

"... Oosterse religies als het boeddhisme en hindoeïsme bekommeren zich principieel om, wat men kan noemen, het terugtrekkingsaspect van het leven door het geestelijke principe los te koppelen van zijn betrokkenheid in de vorm, of het materiële aspect. Ze leggen de nadruk op de vreugde en de zegen die ondervonden wordt, als de ziel in staat is zich terug te trekken van zijn gehechtheid aan het persoonlijke zelf en één wordt met het hoger geestelijke innerlijke beginsel.

Het woord 'persoonlijk' komt van het Latijnse persona wat masker betekent, en het gebruik daarvan betekent het vergankelijke of onwerkelijke karakter van het lagere zelf, als iets dat we bij onze geboorte opzetten om er onszelf mee uit te drukken, maar dat niet ons eigenlijke Zelf is.

Deze eenwording met het goddelijke beginsel binnenin ons, ons hogere of wezenlijke Zelf, wordt in de hindoe-metafysica aangeduid met yoga. Het woord yoga betekent eenwording. ... Het Latijnse woord yugum is er van afgeleid en geeft ons het Engelse woord 'conjugal' (echtelijk). In de mohammedaanse religie wordt het begrip der eenwording uitgedrukt door de term Islam, wat betekent: overgave van het lagere zelf aan het hogere goddelijke beginsel in zichzelf.

Zelfovergave is een wezenlijk onderdeel van alle mystiek, en het christendom heeft dit begrip als communie of het mystieke huwelijk weergegeven. Andere filosofieën, vooral Westerse, bekommeren zich meer om het omlaagbrengen van het geestelijk beginsel en er in vormen uitdrukking aan geven door creativiteit.

Geen is helemaal juist of beter, elk geeft maar gedeeltelijk de waarheid weer en doet dus alleen maar opgeld binnen zijn eigen grenzen en beide zijn noodzakelijke delen van het gehele proces van het Leven. Het Leven is dus zowel een afdaling vanuit iemands bron als terugkeer, en het ideale zou zijn deze twee in een zeker evenwicht te brengen. Deze twee kanten kan men noemen magisch en mystiek, het pad der afdaling magisch, dat ter terugkeer mystiek.”
(Rendel, 1976)

Deze beschrijving vertelt ons dat Van Ruysbeek voornamelijk begaan was met de terugkeer. De ervaring van het weerkeren naar de bron. Van de meervoudigheid naar de eenheid.

In ‘De omtrek en het Centrum’ beschrijft hij de realiteit als volgt:

“Ik zou willen vertrekken van een notie, voor mij zelfs een realiteit die ik sterk aanvoel en veel gelijkenis vertoont met Plato’s ‘alziel’ of ‘wereldziel’. Ik ben er inderdaad diep van overtuigd, zelfs innerlijk zeker van dat er niets bestaat dat niet leeft, van het kleinste partikel tot de grootste ster. Heel het gamma van verschijnselen wortelt in dit Leven, in deze vorm van bewustzijn. Dit fungeert als een soort vergaarbak van alle leven of - zo je wilt - ‘kaptiaal’, waarbinnen alles met alles in verbinding staat. Elk individueel element is verbonden met deze ‘levensbank’, waarin als het ware een ‘kosmisch’ geheugen of weten alle onderdelen doordrenkt. In dat levende ‘kapitaal’ kan elk element - doordat het er in zijn oorsprong fundamenteel mee verbonden is - dat waarop het betrekking heeft of waarvan het drager is, bewaren of onthouden.

Dit is een mogelijke versie van Plato’s anamnese. Is dit de basis voor herinneringen aan vroegere levensverschijnselen, voor indrukken als het reeds geziene? We kennen allemaal wel het Déjà vu-gevoel. Ik put uit deze verzameling ‘oerbeelden’ en draag er in mijn wezen - al was het slechts genetisch - iets van mee. Zijn het herinneringen of beelden uit een vroeger stadium van de ‘alziel’, die niet noodzakelijk tot mijn ego behoren, maar eventueel afkomstig kunnen zijn van andere, vroegere ego’s?

Kortom, zij behoren tot het corpus, tot het erfgoed van het leven. Het Leven zelf zou zich dus reïncarneren en eveneens kunnen evolueren. Het bijeingebrachte kapitaal' stijgt langzaam qua bewustzijn of realisatiegraad. Hiervan kan iemand die nog ongebo- ren is, de vruchten dragen. Ik durf hier zelfs van karma te spreken of van een soort 'voortgang' van het ego. Alles wat bestaat of latent aanwezig is - van het kleinste stofdeeltje tot een volledig 'levend verlore' - draagt bij tot de algemene 'evolutie'. In principe zou je ook een omkering van de volgorde kunnen overwe- gen, waarbij bijvoorbeeld een steen volmaakter zou zijn dan een mens. Elke ontwikkeling is als een 'zich los wikkelen', een 'zich ontrollen', en kan theoretisch ook een 'invouwen' of 'inwikkelen' zijn."

"Het doel zit in de 'aard' van de dingen. Alle fysische, psychische en metafysische fenomenen neigen 'van nature' naar ontplooiing. We hebben er verschillende woorden voor: rijpheid, volwassenheid, wijsheid, verlossing, ... Ik ga er inderdaad van uit dat zoiets als 'zin' of immanente finaliteit bestaat, al is dat een hy- pothese. Hoe de zaak er vanuit mijn pas verworven, metafysisch inzicht uit ziet, is vlug gezegd. De mens is de ongrond. Zijn intelligentie is die van de ongrond. De menselijke intelligentie vloeit in de ongrond zoals een golf in de zee. Een en al transparantie, eenheid, één enkel iets ... Nogmaals: het gaat hier allang niet

meer uitsluitend over ons verstand of intellect. Dat is slechts instrumenteel, cerebraal, mechanisch haast. Het gaat hier veeleer over de 'intelligentie van het hart', onze ingeboren kennis, de hoogste intuïtie, die juist uit het contact, uit de identiteit met het Niet- Zijn voortspruit"

"Als ik de mensheid vandaag bekijk - deze almaar uitdeinende gemeenschap van intelligente roofdie- ren, verblind door en verslaafd aan de illusie van een onnozel 'vitaal egoetje', dat slechts een tijdelijk fantasma is in de hiërarchie der werkelijkheden -, dan zou ik de wanhoop nabij moeten zijn, indien ikzelf maar dit ego had om me aan vast te klampen en indien ik niet wist dat het 'goddelijke vuur' altijd onder de asse is blijven branden. Of de mensheid, na zoveel andere soorten, misschien ooit verdwijnt, heeft niet het minste belang. Het leven op aarde blijft toch niet duren. Maar leven en bewustzijn zijn universeel, ook in miljarden en miljarden in de tijd evoluerende en voorbijtrekkende vormen. Wat is, kan niet anders worden dan gedacht dan eeuwig. Niets ontstaat uit niets. Niets van al wat bestaat, kan worden vernie- tigd. Uit de ongrond ontstaan leven en bewustzijn zonder beperking. Dus!"

*“But first the notion that man has a body
distinct from his soul is to be expunged ...*

*If the doors of perception were cleansed everything
would appear to man as it is, infinite. For man has
closed himself up, till he sees all things thro’ narrow
chinks of his cavern.”*

(William Blake)

26/09/2021

Eén van de nieuwe gewoontes die ik in mijn leven heb gekregen door het ontmoeten van mijn zus, is het schrijven van brieven. Een ander, is het uitspreken van de diepste gevoelens en gedachten. En nog een ander, is het uitwisselen van boeken. Soms voor één dag, soms voor een jaar, afhankelijk van de nood naar wat ze bevatten. Zo kreeg ik dus 'Het Evangelie van Thomas' in mijn handen. Deze tekst werd pas in 1945 gevonden, in een kruik in Egypte.

In de introductie las ik:

“Het orthodoxe christendom plaatste Christus als een uiterlijke Logos buiten de mens en verloor zo de gnostische betekenis van de woorden Logos, christos en sophia. Deze drie woorden duiden op het wedergeboorteproses van de door wijsheid gezuiverde ziel, Sophia, die aan het onneembare mysterie van het Zijn, logos, ontwaakt door middel van Christos, de emanatie van die grondeloze energie, De Vader.”

Het doet met plezier om het woord ongrond te leren kennen. Het Nederlands maakt de dingen nabij en aanraakbaar. De Vader is de ongrond. Uit die ongrond verrijst een bewust wezen, Christo. Naarmate dit wezen groter wordt ervaart het dualiteit.

Het moet als het ware zijn vader opnieuw herkennen en inzien dat zij uit één en dezelfde materie bestaan. Wanneer deze tweedeling vervaagt, en de zoon de vader herkent krijgt de Heilige Geest vorm; de door de wijsheid schoongewassen ziel. Of zo zie ik het toch.

Zonder een woord van het eigenlijke evangelie gelezen te hebben overviel me een plotselinge, hevige emotie. Het feit dat deze woorden, in dit prachtige boekje, over zo'n lange tijdspanne bewaard zijn gebleven en hier voor mij ter beschikking waren, is een wonder. Dat de mogelijkheid bestaat om religie te begrijpen op een menselijk en natuurlijk niveau, en dat dit er misschien zelfs wel de essentie van is, is ook een wonder. Voor het eerst in lange tijd huilde ik 'als een kind', zittend naast een vriend op een terras in het midden van de stad.

Zo'n vergelijkbare opwellingen, afkomstig uit de peilloze dieptes van de gevoelswereld en het bewustzijn, kreeg ik regelmatig als kind op de willekeurige momenten. Ook toen had dit te maken met een confrontatie, met iets oneindigs, ... Maar waar deze keer een ondertoon van versmelting en verbinding voelbaar was, was dat vroeger de onoplosbare dualiteit en het eindeloze onbegrip. Waar deze keer tranen te maken hebben met schoonheid en dankbaarheid, kwamen ze vroeger voort uit een allesomvattend verdriet.

Misschien vatte mijn moeder dit gevoel wel samen, toen zij recent, tijdens een familieweekend, in tranen uitbarstte. Elk lid van de familie vertelde over de twee mooiste momenten van zijn of haar jaar. Eén van haar mooiste momenten was het ervaren van een neon tekst van Tracey Emin die las:

'You Forgot to Kiss My Soul'

Recent heeft zij haar broer verloren. Hij was één van die weinige mensen die altijd oprecht geïnteresseerd zijn. Hij was haar beste vriend en aanvaardde haar in haar totaliteit.

Het komt zelden voor dat men iemand tegenkomt die de ander als mens, als geheel van geest en lichaam, liefheeft en accepteert, zonder de eigen verlangens en onzekerheden te projecteren. Men mijdt de dieptes van het onbewuste, uit angst voor de realiteit die zich dan zou openbaren. Mensen praten, om de stilte, die alles verheldert, te overstemmen.

Aanvaard het beest!
Aanvaard de vrouw!
Aanvaard het bloed!
Aanvaard de geest!
Aanvaard de glorie!
Aanvaard de onaanvaardbare verdorvenheid!
Aanvaard de onvergeefbare zonden!
Aanvaard het alomvattende schone!

Beste lezer, liefst zus,

Naast de reizen, die ik ben beginnen ondernemen tijdens de dag en de verhoogde aandacht voor de ervaringen tijdens de nacht, doe ik ook al enkele maanden een heel simpele slaapmeditatie. Hoe meer ik het doe, hoe sneller ik wegzink in de nacht. Recent is daar een heel vreemde gewaarwording bij gekomen: het is alsof er iets in mij met volle kracht naar boven wilt. Mijn lichaam tintelt van top tot teen en chaotische vormen dansen voor mijn ogen.

Door studie, creatie, experiment, dialoog en meditatie zal ik de komende jaren een steeds vollediger beeld proberen verkrijgen van de natuur van de realiteit. Elk moment van verzingen in gedachten worstel ik verder met de implicaties die het aanvaarden van andere waarheden hebben op mijn wereldbeeld en leven.

Het maken van deze puzzel zal misschien wel mijn hele leven in beslag nemen. Laat het voorgaande als een proevertje functioneren, van wat een open blik op de realiteit voor inzichten kan bieden in die realiteit.

Steeds duidelijker wordt de uitgestrektheid van mijn veld, van wat het kunstenaarschap bestrijkt, diens fragiliteit en geladenheid. Het is één van de weinig 'beroepen' die én zonder schaamte zich dagelijks over het Mysterie kan buigen én maatschappelijk niet compleet gemarginaliseerd is.

Het is bijgevolg van het grootste belang om de kunsten op de maatschappelijke kaart te zetten als de realiteit die ze is: een weg naar de waarheid. Een poort voor allen die in het dagelijkse leven meanderen met de stroom, om ingang te vinden naar -en inzicht te verkrijgen in de wezenlijkheid van dingen.

Er is veel werk voor ons kunstenaars. Eerst moeten we onszelf opvoeden, daarna onze studenten en daarna de gehele maatschappij. We moeten zowel in staat zijn om kunstenaars op te leiden en vooruit te sturen naar een diepere beleving, als een maatschappij vol slapende mensen, die niet op de hoogte zijn van hun artistieke en spirituele kwaliteiten wakker te schudden en bewust maken van hun potentieel.

Onderwijs is misschien wel de ultieme artistieke vorm. Het geeft de mogelijkheid om de wereld in zijn totaliteit, inclusief de gehele menselijke geschiedenis, door te geven en de potentie van jonge wezens te behouden of te ontsluiten.

Om deze uitdagende taak aan te vatten, moet de leraar-kunstenaar dus eerst zelf een zeer gevoelige, bewuste, fantaserende en creërende receptor worden. Een verstaan, mogelijk zelfs een éénwording, van het lichaam, de ziel en het kosmische is hiervoor fundamenteel.

Zoals de edelsteen zijn bijzondere kwaliteiten verkregen heeft door een proces van miljoenen jaren, en de vogel het luchtruim achteloos doorkruist na ooit een microbe geweest te zijn, zo is de mens gevormd tot gevoelige ontvanger en reflector van de kosmos en het leven zelf.

Eén van de ontmoetingen die mij aangemoedigd heeft om denkkaders te verlaten, is die met mijn oud-mentor Hans Theys. Op een heel directe en eenvoudige manier kijkt hij naar kunstenaars als mensen, die vandaag leven en die vanuit hun specifieke wereldbeeld dingen maken. Hij is geïnteresseerd in wat die creaties zeggen over de mens en over de realiteit, maar ook welk leven ze in zichzelf hebben.

‘Van mens tot mens.’ is de mantra die zich in mijn hoofd afspeelt wanneer ik aan hem denk. Het is een methode, een manier van kijken, waarbij elke ontmoeting en elke ervaring in de eerste plaats vertrekt van het individuele, voelende menselijke perspectief, recht doorheen stromingen, rollen, functies en benoemingen. Enkel zo kunnen bepaalde zaken begrepen of ontmaskert worden, maar vooral wordt dan duidelijk wat er onbegrijpelijk is.

Ook verhelderend is zijn standpunt ten opzicht van onderwijs: hoewel het verplicht school lopen tot achttien jaar een zekere mate van gelijkheid produceert, is dat een ‘platte’ gelijkheid, waarbij iedereen tezelfdertijd denkt dat alles al geweten is, dat ze niets kunnen weten, dat alles zinloos is, dat alle dingen van elkaar gescheiden zijn en dat het onmogelijk is goed te worden in meerdere dingen.

Bij mijn prille onderzoek in de natuur van dromen viel me meteen op hoe groot het verschil is tussen de kennis -en het gebruik van dromen in de afgelopen duizenden jaren en de beperktheid van inzicht dat de meeste mensen vandaag hebben. In onze traditie is de kennis over dromen stukje bij beetje verzameld in de afgelopen 150 jaar, vooral wat het mechanisme betreft en de uiterlijke kenmerken die

er mee gepaard gaan. Nog later wat is druppelsgewijs informatie verzameld betreffende de inhoud en de verschijningsvormen. Die kennis vindt slechts heel traag zijn weg naar individuele levens. Dit resulteert in het feit dat de meeste mensen vandaag hier in België helemaal niets weten over dromen of bewustzijnstoestanden, waarbij de intellectuelen en wetenschappers geen uitzondering zijn.

Een verwijtende of pessimistische toon komt gemakkelijk op en laat ik dus passeren; elke mens wordt opgeslokt door zijn tijdgeest. Ik kan enkel zeer gelukkig zijn dat ik leef in een plaats en tijd waar ik de boeddhistische, hindoeïstische, wetenschappelijke, Indiaanse, traditioneel Afrikaanse, Inuit, Aboriginal, traditionele Chinese en Keltische sjamanistische wereldbeelden relatief gemakkelijk kan bestuderen, begrijpen en zelfs accepteren.

Als ik - bijvoorbeeld - met mijn grootvader of ouders praat over dromen, wordt duidelijk dat zij over dit onderwerp zo goed als nooit gepraat hebben in hun leven. Dat is voor mij al een reden en motivatie om de huidige en komende generaties bewust te maken van dit fascinerende aspect van bestaan. Ik zou het jammer vinden moest een hele generatie wel de virtuele realiteit kennen, maar niet die andere helft van de fysieke realiteit.

In mijn dagboek staat een kleine tekening van ‘de grot van Plato’, waarbij sommige figuren een tunnel gegraven hebben onder de projectie van de buitenwereld, om nog dieper de grot binnen te dringen en daar de virtuele realiteit te creëren, als een gebreke mini-spiegel van de werkelijkheid. .

*“As far as we can discern, the sole purpose
of human existence is to kindle a light of
meaning in the darkness of mere being.*

*Your vision will become clear
only when you look into your heart ...
Who looks outside, dreams.
Who looks inside, awakens.”
(Jung, 1934)*

*“The ultimate goal of individuality should be the complete devotion of the personality to the world process for the sake of its goal:
The general world redemption.”
(von Hartman, 1869)*

Lily Jones
14/09/2022

Ik sluit de ogen. Verleidelijk lonkt de achterwereld. Hoewel een snel bezoek midden in de dag niet zo aantrekkelijk is, temeer het vaak een vermoeiende tocht is, ben ik eraan begonnen voor ik het weet. Handpalmen op de ogen, zodat al het daglicht buitengesloten wordt. De inwendige blik naar boven gericht.

De woestijn is aangenaam. Ik neem de tijd. In de verte is het rode bos reeds zichtbaar. Ik benader de boomgrens. Het woud lonkt. Eenmaal omringd door de bomen, lijken ze een bepaalde vrijgevigheid uit te stralen. In een holte in een berk vind ik een rood edelgesteente. Ik voel dat het voor mij is en neem het mee.

De open plaats schittert van het leven. De bomen die haar afbakenen, vormen een kaarsrechte rij, als pilaren. Zeven grote bomen hebben elk een gigantische holte van onmetelijke diepte in zich. Uit de holten komen paarden gesprongen. De meeste van de trotse dieren lossen op in het woud. Eentje, een massief grijs paard, wrijft zich tegen mij aan.

Ik zit op het paard. In snelle pas schieten we de opening van de grot binnen. Het gewelf is gigantisch en alles, behalve de grond onder onze voeten, lijkt te leven. De kosmos schemert door de zijwanden. Uit de dieptes schieten er enkele rode tentakels die me proberen meenemen. Dit lukt niet, maar het paard verkleint wel van de angst en kruipt op mijn schouder.

We komen aan het einde van de tunnel. In 'de tussengrot' word ik meteen omgeven door enkele naakte feeëriekere mensen. Dit gebeurt wanneer er seksuele energie in het lichaam zit.

Ze leiden me naar het warme kabbelende water. Een enkeling geeft de start van het liefdesspel aan. Haar goudkleurig ogen lichten op. Deze beeldschone vrouw lijkt een mens-leeuw te zijn. Mijn lichaam is spierwit. De klassieke manier van paren ontardt al gauw in een kolkende kleurenmassa. De menselijke drift krijgt een passende vorm.

Het wordt een storm, met splijtend licht en veelkleurige winden die elkaar bevruchten. Botsen, vermengen, vele geslachtsorganen vinden elkaar tegelijkertijd, meerdere mensen werpen zich in de strijd.

Als de explosie voorbij is en de grot terug kalm, wandel ik naar de waterval waar de leeuwin mij laat gaan. De gang met basalten zuilen wordt verlicht door ontelbaar veel gekleurde laserstralen.

Ik kom uit de tunnel. De boom is dusdanig gegroeid, dat zijn takken het hele beeldveld vullen. Terwijl hij blijft uitdijen, loop ik op een van de takken, om zo dicht tot de kern te komen. Mijn zilveren Arend komt uit mij en neemt zijn normale vorm aan.

In de kern van de boom zit enkel de Orang-oetan eenzaam in het vuur te staren. Ik neem even zijn gedaante over. Daarna knijp ik in de huid van mijn Arend en vlieg pijlsnel, recht omhoog, in een poging overzicht te krijgen over de totaliteit van het schouwspel.

Laurence heeft een gigantische gedaante gekregen en begin de ontplofte boom te boetseren in een vorm, tot het bijna een rechte pilaar van takken is, die immens hoog de lucht in steekt.

Uit de lucht doemen bronzen of gouden koppen op. Muren van hoofden of oude maskers zweven een voor een in mij. Dezelfde weg volgend, komen er plots schimmen met brancards of open lijkisten uit de lucht gewandeld, recht in mij.

Vier schimmen dragen een plank, waarop brokstukken van gesteenten, in de vorm van een lichaam liggen. De lichaamsdelen lijken uit blinkende felgekleurde keramiek of edelgesteente te bestaan. Elke brancard bevat iets soortgelijk, maar steeds in een heel andere vorm.

Het is een eindeloze rij, die zich in spiraalvorm in de diepte krult.

De volgende groep draagt een rechtop zittend, hoofdloos lichaam, ingelegd met diepgroene edelsteen. Het aureool is er nog, het hoofd niet meer.

De stoet stopt met in mij te gaan en wentelt zich rond de staf van een gigantische tovenaars. Het is tijd om te vertrekken.

Gezwind klieft mijn zilveren Arend door de lucht en zonder omkijken, nemen we de weg terug

XIII

Dag zus, dag lezer,

Wanneer bevat een menselijke interactie iets echt? Iets waarachtig? Is het wanneer iemand van een rots valt? En, met een lichaam vol gaten, nog iets wilt van het levend zijn? En een ander, te laf om van den domme te gebaren, dan toch maar neerknielt en daarbij niet anders kan dan besmeurd geraken, kijken en aanhoren, tot het voorbij is, hoelang het ook duurt?

De stad is bezaaid met poorten. De poorten zijn levende wezens die liggen, staan of vliegen in de tussenruimte. Ik beeld mij in hoe het zou zijn om te dwalen van poort tot poort en datgene te vragen wat me op de lippen brandt.

Philippe Vandenberg schilderde poorten, waartussen een zwarte silhouet van een zwerver rondwaart, op zoek naar een thuis, en naar antwoorden. 'Lesprit est voyageur, l'âme est vagabonde' zegt de titel van een van zijn werken.

Hoe meer ik erover nadenk, hoe meer ik voel dat hij dicht bij de antwoorden was gekomen.

Hij leed onder het lijden, hij zag mogelijke uitwegen of oplossingen, maar kon ze slechts moeilijk bereiken. De zwerver, die zijn eigen lijden als ballast meestorste, genoot het meest van onderweg te zijn.

Zolang hij in beweging was, zolang de zoektocht een actief gebeuren was, zolang de poorten slechts aanblik gaven tot een onbevredigende leegte, kon hij leven.

Geen cultuur die hem kon helpen. Eenzaamheid in het pad tot zelfverwerkelijking. Een verwerkelijking die steeds veraf leek, soms geruisloos vervloog en dan weer aanlokkelijk verscheen.

Brokstukken van verhalen en tradities, het schildersdoek als lijm, als werktafel, voor het bouwen van een wereldbeeld waar men op kan teren. Het handelend zoeken naar antwoorden.

“De tijd leert me ook: ik ben fragiel. In de fragiliteit woont de grote kracht. De zoektocht van de kunstenaar is de ontdekking van zijn fragiliteit, het blootleggen van zijn kwetsbaarheid. Het vinden van de moed hiervoor. Veel valt weg. Leegte komt in de plaats, leegte en eenvoud. Het is een lange weg naar de fragiliteit en de eenvoud. De eenvoud is niet simpel. Ik bedoel meer een kunst die een gebed is, dan een kunst die een burcht of een spektakel is. Ik geloof niet in het adembenemende van de heroïek, wel in de zucht van de betovering.

- Toen ik deze woorden las, had ik door dat ik naar hen wilde leven. -

12 LI 12/03/2021

En daar zijn we aan toe:

Aan de schraalte, de stilte,

aan de eenvoud die ruimte brengt.

Dat is subversief, dat is ook de ultieme bezwering tegen een maatschappelijk systeem dat ons – in al zijn materialiteit – aan het wurgen is.

Kunst moet subversief zijn.

Een schilderij kan iemands leven veranderen, kan iemand zichzelf laten ontdekken, laten corrigeren.

Ze kan iemand tot de werkelijkheid brengen.

Er valt niets te behalen, er valt niets te doen.

Bij de laatste oefening, zal de dood de kooi openen.

Ik zal voorzichtig op de weg springen en verdwijnen in het struikgewas.”

(Vandenberg, 1998)

Waarde,

Mijn magere lichaam valt steeds meer op naar gelang ik beter leer kijken. Ik ben er bijna, de klaarheid van het bestaan. Alle afleidingsmechanismen en angstverzachters verdwijnen. Angstwekkende ruimte openbaart zich. Wie kan ik nog spreken? U?

Reeds vele malen heb ik geprobeerd dit gesprek aan te vatten, maar steeds opnieuw moet ik de aanspreking herschrijven. Het moge duidelijk zijn, ik bevind me middenin een proces. Een proces, dat tevens een zoektocht is. Dit proces heeft reeds vele namen gehad, maar wenst er voorlopig geen te dragen. Ik laat het benoemen dus over aan zij die daar goed in zijn.

Duizend-en-een dingen heb ik aangeraakt in de afgelopen maanden. Hoewel een kader zich begint te vormen en ik onherroepelijk in een bepaalde richting vloeit, voelt het nog steeds als een onmogelijke taak om te beginnen schrijven. De realiteit voelt eens te meer grenzeloos.

Door al mijn tijd vrij te maken, en alle kleine verslavingen en afleidingen te verwijderen, kan de leegte zijn opwachting maken.

Deze leegte vult zich geleidelijk met mensen, handelingen, boeken en inzichten die mij verder helpen. Door dingen weg te laten, een van de meest simpele -en toch radicale handelingen die men in

een maatschappij van overvloed kan uitvoeren, worden andere dingen duidelijk of plezierig. Ik zou zelfs durven zeggen dat veel inzichten onmogelijk zijn zonder er eerst ruimte voor te creëren.

Het stoppen van series, nieuws en sport kijken tijdens wekdagen bracht een heropleving van schrijven en tekenen op. Het stoppen van alcohol drinken, gluten, snoep, fastfood en chips eten bracht klaarte, energie en ruimte om te studeren.

Ik schreef in mijn notitieschrift: Alcohol is voor hen wiens God dood of geketend is.

Het zorgt ervoor dat iemand onnatuurlijk lang in een positie blijft hangen waar het lichaam en de geest uit willen ontsnappen. Het werpt een mistige zone tussen de geleefde realiteit en de verlangde realiteit.

Ik leerde schilderen en zag dat de belangrijkste principes om tot een goed schilderij te komen dezelfde zijn als die om tot een helder beeld van een maatschappij te komen: regelmatig afstand nemen, om dicht bij essentie te blijven; het canvas omgekeerd zetten, om de patronen van het brein te omzeilen en de pure vorm te zien; de condities van het speelveld begrijpen en bepalen, vooraleer aan het werk te beginnen.

Ze
bracht
een kist stenen
met zich mee.
Zoals een kathedraal
op een warme lentedag
de winter nog even koestert,
zo ademen zij,
de kilte
en hun lange leven
in hen geboetseerd
de steen verbergt
zijn rimpels niet
voor het zorgzame oog,
de beschouwende geest.

Woordeloze dagen
het woord enkel
wanneer enkel het woord
het mooist kan uitdrukken
wat moet

De stad
in al zijn diverse lichamen
speelt zich af
en ik kijk en ik kijk

‘mijn’ Ierse kust
probeert eenzaam,
tussen pis en uitlaatgassen
vrijheid uit te stralen

Liefste,

De totaliteit is daar.

Plaats alles in het existentiële narratief.

Onze eerste taak is mensen de dingen aan te leren die hen toelaten om te zien.

Onverzadigd en hongerig blijven jij en ik achter. Gelukkig lijkt het alsof de honger een nut heeft, een doel. Namelijk een toekomstig leven creëren dat haar weet te stillen.

Het is duidelijk geworden dat ik niets anders wil doen dan zoeken naar de waarheid. Daarmee bedoel ik, de mogelijkheden dat een mensenleven biedt, als het met kracht en ziel geleefd wordt, dicht bij de eigen essentie blijvende van wat men kent en voelt dat goed is. Wanneer men zich niet verbergt achter een rol, patroon, positie of merk. Wanneer de natuur in zichzelf herkend wordt en *het deel zijn* van die algehele natuur.

Het is simpel. Eenvoudig. Maar eenvoud is ongelofelijk complex. Zijn is moeilijk, bij elkaar zijn is moeilijk, de dingen beschouwen voor wat ze zijn is moeilijk.

Laten we de uitdaging aangaan. Ik hoop dat wat hier gestart is voortleeft. En dan bedoel ik niet enkel voor mijzelf, voor ons, maar ook groter, breder. Dat we een vlam gaan vormen die de wereld verlicht.

Bronnen

- Jung, C.G., Wilhelm R. (1942). *Das Geheimnis der goldenen Blüte*. München: Diederichs Gelbe Reihe
- Jung, C.G., (1961). *Erinnerungen, Träume, Gedanken*. New York: Panteon Books
- Jung, C.G., (1964). *Der Mensch und Seine Symbole*. Olten: Walter
- Rilke, R.M. (1910). *Die Aufzeichnungen des Malte Laurids Brigge*. Berlin: Insel Verlag.
- Camus, A. (1942). *Le Mythe de Sisyphe*. Paris. Éditions Gallimard.
- Ruysbeek, E., Messing, M. (1990). *Het Evangelie van Thomas*. Deventer: Ankh-Hermes
- Ruysbeek, E. (1978). *De omtrek en het centrum*. Antwerpen: Walter Soethoudt
- Zumdick, W. (2013). *Death Keeps Me Awake*. Basel: Spurbuchverlag
- Buschkühle, C.P. (2020). *Theory and Practice of an Artistic Art Education*. Leiden: Brill Sense
- Rendel, P. (1976). *Introduction to the chakras*. Wellingborough: The Aquarian Press
- Klein, E. (2005). *De kunst van het dromen*. Amsterdam: Byblos
- Breton, A. (1924). *Le Manifeste du Surréalisme*. Michigan: The University of Michigan Press
- Shamdasani, S. (2012). *A Biography in Books*. New York: Norton.
- Vandenberg, P. (1998). “Op weg in een kooi is een man, zijn handen rood.” Lecture, Stichting Psychoanalyse en Cultuur, Oud-St.-Jan, Bruges
- The Knowable Magazine Podcast: The science of dreams. Retrieved May 5, 2022, From <https://sleepreviewmag.com/sleep-health/sleep-whole-body/brain/the-science-of-dreams/>
- Indigenous NH Collaborative Collective: Indigenous Dreams: Prophetic Nature, Spirituality, and Survival. Retrieved February 11, 2022, From <https://indigenousoh.com/2019/01/25/indigenous-dreams/>
- Robert Stickgold, Antonio Zadra, and AJH Haar: Advertising in Dreams is Coming: Now What? An opinion piece on recent developments in dream incubation technologies and their ethical implications. Retrieved February 25, 2022, From <https://dx.doi.org/10.1016/j.dream.2022.02.001>
- Lauren Meyer: Sámi Noaidi and Inuit Angakoq: Traditional Shamanic Roles and Practices. Retrieved May 7, 2022, <https://www.laits.utexas.edu/sami/diehtu/siida/shaman/inuit.htm>

